

Øversigt over hØringssvar til Familiestyrelsens rapport om evaluering af forældreansvarsloven

Indhold

1. HØrte myndigheder og organisationer m.v.	2
2. HØringssvarene	3
3. Generelle bemærkninger	3
3.1. Familiestyrelsens bemærkninger	5
4. HØringssvar pÅ baggrund af evalueringens temaer	6
4.1. Fælles forældremyndighed mod den ene forælders ønske og barnets bopæl ..	6
4.1.1. Behov for kommunikation om forældreansvarsloven.....	6
4.1.2. Skal muligheden for at dømme til fælles forældremyndighed bevares	6
4.1.3. Beslutningsbeføjelserne ved fælles forældremyndighed (forældreansvarslovens § 3).....	9
4.1.4. Kan forældresamarbejdet og kommunikationen mellem forældre forbedres.....	9
4.1.5. Barnets bopæl	11
4.2. Barnets perspektiv (inddragelse og initiativret)	12
4.2.1. Generelle bemærkninger	12
4.2.2. Hvordan forbereder vi bedst muligt forældrene og børnene pÅ samtalen	14
4.2.3. Kan vi i højere grad sikre, at barnet ikke bliver ansvarliggjort.....	14
4.2.4. Barnets initiativret (forældreansvarslovens § 35)	15
4.2.5. Er der behov for særlig støtte til børnene	15
4.2.6. Øvrige bemærkninger.....	17
4.3. Særligt konfliktyldte sager	17
4.3.1. Generelle bemærkninger	17
4.3.2. Vold og anden grænseoverskridende adfærd	18
4.3.3. Samarbejdschikane	20
4.4. Samvær (deleordninger, transport (det fælles ansvar) og samvær med andre)	22
4.4.1. Deleordninger	22
4.4.2. Transport	23
4.4.3. Samvær med andre.....	23
4.4.4. Øvrige bemærkninger.....	23
4.5. Retternes kompetence i forældreansvarssager	25
4.6. Adgangen til at rejse nye sager om forældremyndighed (og bopæl)	26
4.6.1. Familiestyrelsens bemærkninger	28
4.7. U hensigtsmæssigheder i loven af mere teknisk karakter	28
5. Øvrige bemærkninger	28
5.1. Familiestyrelsens bemærkninger	30

1. Hørte myndigheder og organisationer m.v.

Familiestyrelsens rapport om evalueringen af forældreansvarsloven (lov nr. 499 af 6. juni 2007) blev offentliggjort den 10. november 2011.

Evalueringen belyser 9 overordnede temaer:

- Fælles forældremyndighed mod den ene forælders ønske
- Barnets bopæl
- Barnets perspektiv (inddragelse og initiativret)
- Vold og anden grænseoverskridende adfærd
- Samarbejdschikane
- Samvær (deleordninger, transport (det fælles ansvar) og samvær med andre)
- Adgangen til at rejse nye sager om forældremyndighed (og bopæl)
- Retternes fastsættelse af samvær
- U hensigtsmæssigheder i loven af mere teknisk karakter

Den 10. november 2011 sendte styrelsen sin rapport om evaluering af forældreansvarsloven og en bilagsdel til rapporten i høring. Styrelsen medsendte også evalueringsundersøgelsen ”Dom til fælles forældremyndighed. En evaluering af forældreansvarsloven”, som er udarbejdet af SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd og udgør en væsentlig del af lovens evaluering.

Familiestyrelsens rapport om evaluering af forældreansvarsloven blev sendt i høring hos følgende myndigheder og organisationer m.v.:

Justitsministeriet, Civilstyrelsen, Social- og Integrationsministeriet, Økonomi- og Indenrigsministeriet, Ministeriet for Børn og Undervisning, Domstolsstyrelsen, Dommerfuldmægtigforeningen, Den Danske Dommerforening, Præsidenten for Østre Landsret, Præsidenten for Vestre Landsret, Statsforvaltningerne, Danske FAMILIEadvokater, Dansk Psykolog Forening, Psykologisk Selskab for Børnesagkyndige i Familieretlige Forhold, Børnerådet, Foreningen Far til Støtte for Børn og Forældre, Børns Vilkår, Mødrehjælpen, Red Barnet, Foreningen af Socialchefer i Danmark, Dansk Socialrådgiverforening, Landsforeningen Børn og Samvær, Børne- og Kulturchefforeningen, Landsorganisationen af Kvindekrisecentre (LOKK), Mandecenteret, Kommunernes Landsforening, Bedsteforældrene – imod forældreansvarsloven, Center for Familieudvikling, Barnets Tarv Nu og Daspcan – Dansk Selskab til Forebyggelse af Børnemishandling og Omsorgssvigt.

2. Høringssvarene

Familiestyrelsen har modtaget høringssvar fra følgende myndigheder, organisationer m.v.:

Justitsministeriet, Civilstyrelsen, Økonomi- og Indenrigsministeriet, Ministeriet for Børn og Undervisning, Domstolsstyrelsen, Dommerfuldmægtigforeningen, Den Danske Dommerforening, Præsidenten for Østre Landsret, Præsidenten for Vestre Landsret, Statsforvaltningerne, Danske FAMILIEadvokater, Dansk Psykolog Forening, Psykologisk Selskab for Børnesagkyndige i Familieretlige Forhold, Børnerådet, Foreningen Far til Støtte for Børn og Forældre, Børns Vilkår, Mødrehjælpen, Dansk Socialrådgiverforening, Landsforeningen Børn og Samvær, Landsorganisationen af Kvindekrisecentre (LOKK), Mandecenteret, Bedsteforældrene – imod forældreansvarsloven, Center for Familieudvikling, Barnets Tarv Nu og Daspcan – Dansk Selskab til Forebyggelse af Børnemishandling og Omsorgssvigt.

Familiestyrelsen har herudover også modtaget høringssvar fra andre end høringssparterne, herunder fra Advokatrådet og fra Foreningen af Statsforvaltningsjurister.

Justitsministeriet, Civilstyrelsen, Domstolsstyrelsen, Dommerfuldmægtigforeningen, Dansk Socialrådgiverforening og Daspcan – Dansk Selskab til Forebyggelse af Børnemishandling og Omsorgssvigt har ingen bemærkninger til Familiestyrelsens rapport om evaluering af forældreansvarsloven.

Dansk Psykolog Forening og Psykologisk Selskab for Børnesagkyndige Psykologer i Familieretlige Forhold har oplyst, at høringssvar afgives samlet af Dansk Psykolog Forening.

Danske FAMILIEadvokater og Danske Advokater har afgivet et fælles høringssvar.

Familiestyrelsen har i det følgende uddraget essensen af de modtagne høringssvar ud fra de 9 overordnede temaer for evalueringen af loven. Først beskrives dog de mere generelle bemærkninger fra høringssparterne. Afslutningsvist gengives en række øvrige bemærkninger fra høringssparterne, som ikke umiddelbart kan føres ind under temaerne for evalueringen. Familiestyrelsens bemærkninger fremgår løbende, hvor høringssvarene giver særskilt anledning hertil, idet der i øvrigt skal henvises til evalueringsrapportens overvejelser og sammenfatninger.

Høringssvarene er i deres helhed vedlagt dette notat.

3. Generelle bemærkninger

Børns Vilkår peger på, at evalueringen af loven viser, at der er alt for mange børn, der mistrives, fordi forældrene ikke evner at samarbejde om forældreskabet. Børns Vilkår mener ikke, at myndighederne kan dømme forældre til enighed eller et godt samarbejde, men at dette skal skabes gennem rådgivning, støtte og undervisning. Børns Vilkår mener, at forældreansvarslovens succes er afhængig af, at der er politisk vilje til at skabe et reelt motivationssystem, som kan støtte op om et fortsat fælles forældreskab til gavn for børnene.

Børnerådet mener, at evalueringen mangler et klarere børneperspektiv, særligt hvad angår børn i de mest konfliktfyldte sager. Rådet mener dog – med denne væsentlige mangel in mente – at evalueringen er et særdeles anvendeligt udgangspunkt for at iværksætte visse nødvendige ændringer af loven. Rådet mener ikke, at der er brug for en gennemgribende revision af loven, men snarere en række ju-

steringer samt for en styrkelse af forvaltningen af loven for at loven i højere grad kan forvaltes i overensstemmelse med dens ånd og hensigt.

Danske FAMILIEadvokater og Danske Advokater giver overordnet udtryk for bekymring for det pressede forløb i forhold høringsfristen m.v., hvilket **Advokatrådet** tillige giver udtryk for.

Danske FAMILIEadvokater og Danske Advokater bemærker overordnet, at der har været en række forhold, som har bevirket, at det ikke har været muligt i tilstrækkeligt omfang at føre lovens intentioner ud i livet. Der peges navnlig på, at de ændrede regler m.v. ikke er fuldt tilstrækkeligt op med nødvendige økonomiske bevillinger, men at der derimod har været meget snævre budgetmæssige rammer for at udvikle statsforvaltningernes rolle i relation til ofte komplekse forhold og problemstillinger i sager efter forældreansvarsloven. Der peges på, at lange sagsbehandlingstider ikke sjældent bevirker, at børns og forældres sager så godt som hele tiden er under behandling. **Advokatrådet** har ligeledes peget på, at statsforvaltningernes økonomiske behov som følge af de ændrede regler ikke er tilgodeset.

Landsforeningen Børn og Samvær mener, at evalueringsrapporten bærer præg af, at der i evalueringen stort set kun fremhæves positive forhold for så vidt angår den gældende retstilstand. Foreningen peger på, at problemerne på sagsbehandlingssiden ligger i statsforvaltningerne, og at dette burde have været i fokus ved evalueringen af loven. Foreningen mener ikke, at statsforvaltningernes arbejdsvilkår er optimale og peger også på, at psykologernes rolle i statsforvaltningerne ikke er undergivet nogen form for faglig kontrol. Foreningen kan i det store og hele tilslutte sig Børns Vilkårs ændringsforslag til styrkelse af barnets rettigheder.

Foreningen Far til Støtte for Børn og Forældre mener, at evalueringen af forældreansvarsloven mangler at belyse en række temaer, herunder kvalitative analyser af de positive løsninger, som 80 % af forældrene selv finder frem til. Derudover mener foreningen bl.a. også, at konsekvenserne af begreberne ”bopælsforælder” og ”samværsforælder” samt brugen af ”bevidst mistænkeliggørelse” foretaget af forældre og advokater ”bør undersøges. Foreningen peger også på, at der mangler en grundig redegørelse for nordisk lovgivning og erfaringer. Foreningen mener ikke, at rapportens temaer og indhold stemmer overens med de oplevelser og klare mønstre, som foreningen er bekendt med. Foreningen rejser derudover kritik af SFI’s evalueringsundersøgelse. Foreningen peger bl.a. også på, at debatten i medierne er præget af sensationer, og at dette er skadende for de børn og forældre, som klarer sig godt. Endelig mener foreningen, at der er en sammenhæng mellem rapportens struktur og indhold i forhold til kommercielle interesser hos f.eks. advokater og institutioner og foreninger, som er afhængige af økonomiske bidrag.

Mandecenteret har peget på, at fædrenes vinkel har været underbelyst i debatten. Mandecenteret mener, at en mere kønsmæssig ligelig fordeling i evalueringsprocessen kunne have været hensigtsmæssig. Mandecenteret mener, at forældreansvarsloven har fungeret efter lovgivers hensigt, og at den med statsforvaltningerne som et vigtigt redskab har bidraget til samarbejde mellem forældrene og har flyttet fokus fra forældrenes ret til barnets ret og barnets behov.

Mødrehjælpen mener overordnet set, at evalueringsrapporten er grundig og nuanceret og dokumenterer nogle af de temaer, som Mødrehjælpen er bekendt med via rådgivning af forældre, som har spørgsmål og problemer i relation til forældremyndigheds- og samværssager. Mødrehjælpen finder det dog beklageligt, at der i evalueringens belysning af barnets perspektiv ikke er medtaget børn, som har gennemgået et belastende forløb.

Mødrehjælpen peger overordnet på, at forældresamarbejde og fælles forældreansvar i brudte familier er et ideal, der til enhver tid skal stræbes imod, og som lovgivningen skal skabe de bedst mulige rammer for. Derfor mener Mødrehjælpen, at forældreansvarslovens hensigt og præmis om fælles

forældreansvar er god og vigtig. Mødrehjælpen mener dog samtidig, at forældre, som er i konflikt om deres børn, ikke kan dømmes eller tvinges til at samarbejde om børnene på en måde, der sikrer børnenes tarv. Mødrehjælpen peger på, at alt for mange forældre, som er dømt til fælles forældremyndighed, ikke samarbejder om børnene, og at mange slet ingen kontakt har. Mødrehjælpen anfører, at dette betyder, at alt for mange børn er i klemme mellem deres forældre og skal forsøge at skabe sammenhæng i deres eget liv.

Bedsteforældrene imod forældreansvarsloven mener, at forældreansvarsloven svigter og ikke yder børn og forældre beskyttelse. Der peges på, at loven og administrationen heraf direkte ansporer til konflikter og dermed sætter familier under betydeligt pres. Bedsteforældrene imod forældreansvarsloven mener, at dette skyldes, at barnets bedste i forældreansvarsloven defineres som barnets ret til to forældre. Bedsteforældrene imod forældreansvarsloven opfordrer derfor til, at loven ændres i sin grundstruktur, så loven får fokus på barnets ret til omsorg, tryghed og trivsel og ikke som nu barnets ret til to forældre.

Barnets Tarv Nu stiller sig yderst kritisk i forhold til evalueringen af lovens virkninger. Barnets Tarv Nu mener ikke, at de centrale og alvorlige problemer kommer frem i materialet. Det anføres bl.a., at litteratur, tværfaglighed, viden om reproduktion, køn, vold og andre centrale emner ikke ses inddraget. Det anføres også, at Familiestyrelsen ikke er uvildig og neutral i forhold til evalueringsresultatet. Barnets Tarv Nu mener ikke, at det fremgår tydeligt af evalueringsmaterialet, at konsekvenserne af lovgivningen er, at der udøves direkte tvang over for borgere, der har problemer med at samarbejde om barnet. Der peges bl.a. også på, at der mangler en beskrivelse af de konsekvenser, det får, at babyer og helt små børn kan tvinges i samvær, og hvilken betydning dette får for mødrene, når de procesbelastes fra barnets fødsel. Videre rejses der kritik af, at der mangler en belysning i forhold til fagedforretninger. Der rejses bl.a. også kritik af det statistiske materiale, af sagsbehandlingen i statsforvaltningerne og af, at der ikke foreligger oplysninger om, hvorvidt de økonomiske beregninger, der har været gennemført inden lovens ikrafttræden, har været overholdt eller overskredet. Barnets Tarv Nu mener, at der bør gennemføres en omfattende og uvildig kortlægning.

Statsforvaltningerne fremhæver indledningsvist, at det ved en kommende revision af forældreansvarsloven er væsentligt at fastholde og styrke principperne i den familieretlige strukturreform om én fælles indgang, som blev gennemført den 1. januar 2007. Statsforvaltningerne henviser i den forbindelse bl.a. til, at 75 % af forældremyndighedssagerne m.v. forliges i statsforvaltningerne. Statsforvaltningerne anfører videre, at det er nødvendigt og helt afgørende for en faglig opgavevaretagelse i statsforvaltningerne, at der er en rimelig sammenhæng mellem forældreansvarslovens regler og intentioner og de ressourcer, der stilles til rådighed. Statsforvaltningerne peger på, at en fastholdelse af forældreansvarslovens fokus på barnets perspektiv og intentioner om at mindske barnets risiko for mistrivsel bl.a. i forbindelse med vold og anden grænseoverskridende adfærd hos forældrene, forudsætter at der afsættes de tilstrækkelige ressourcer til sagsbehandlingen. Statsforvaltningerne foreslår på den baggrund, at der afsættes økonomi m.v. til, **at** fastholde indsats og ressourcer til sagsbehandling i forhold til særligt udsatte skilsmissebørn, **at** styrke indsatsen til forebyggende og konflikt-dæmpende tiltag i forhold til skilsmissebørnene, og til **at** varetage de opgaver, der eventuelt flyttes fra retterne til behandling i statsforvaltningerne.

Økonomi- og Indenrigsministeriet har påpeget, at det er afgørende, at den nødvendige finansiering tilvejebringes for at sikre den faglige opgavevaretagelse i statsforvaltningerne.

3.1. Familiestyrelsens bemærkninger

Evalueringens tilrettelæggelse og de temaer, som belyses i evalueringen, bygger dels på den politiske aftale bag loven, dels på efterfølgende drøftelser og aftaler blandt medlemmerne af Folketingets Retsudvalg. Høringsfristen er fastsat under hensyn til lovgivningsprocessen, idet det skal påpeges, at

der således også vil blive tale om en høring over et eventuelt lovforslag til ændring af forældreansvarsloven forud for fremsættelsen i Folketinget.

Familiestyrelsen skal bemærke, at inddragelsen af børn gennem Justitsministeriets Forskningskon-tors undersøgelse har været afhængig af forældrenes accept af børnenes deltagelse, hvorved der sær-ligt tænkes på de børn, der har deltaget i en børnesamtale. Det er styrelsens opfattelse, at dette krav om forældrenes accept, og herunder også overskud til deltagelse i en undersøgelse, er en generel bar-riere i forhold til en inddragelse af børn fra de mest konfliktfyldte sager.

4. Høringssvar på baggrund af evalueringens temaer

4.1. Fælles forældremyndighed mod den ene forælders ønske og barnets bopæl

4.1.1. Behov for kommunikation om forældreansvarsloven

Børns Vilkår, Børnerådet og statsforvaltningerne peger samstemmende på behovet for kommu-nikation om forældreansvarsloven.

Børns Vilkår mener, at en bedre kommunikation til den brede befolkning om, hvad fælles foræl-dremyndighed reelt indebærer, også bør indbefatte de særlige forudsætninger, som bør være til stede ved valg af en deleordning. Derudover mener Børns Vilkår, at et konkret indhold af det forældre-samarbejde, der efter Børns Vilkårs opfattelse som minimum bør være til stede for at fælles foræl-dremyndighed og deleordninger kan fungere tilfredsstillende for børnene, også bør beskrives nærme-re. Børns Vilkår mener, at det grundlæggende vil kræve en lovændring, så loven får en anden signal-værdi, hvor barnets trivsel i det daglige får en langt mere afgørende betydning for beslutninger om forældremyndighed, bopæl og samvær. Børns Vilkår foreslår, at barnets trivsel skrives ind i loven som et centralt omdrejningspunkt for en varetagelse af barnets bedste.

Børnerådet mener, at forældre og børn helt generelt bør gives langt mere informative og forståelige oplysninger om skilsmissernes behandling i det offentlige system. Rådet peger på, at det er potentielt skadeligt for systemets mulighed for at skabe holdbare aftaler og kompromiser, at der findes ”en række myter om lovens indhold”, sådan som det nævnes i evalueringen. Det gælder f.eks. den mis-forståelse, at delt forældremyndighed automatisk fører til en tvungen 7/7-ordning. Rådet peger på, at sådanne fejlagtige opfattelser kan bidrage til at øge konfliktniveauet, og at der derfor skal informeres bedre til forældrene, så de i højere grad har realistiske forestillinger om og forventninger til myndig-hedernes sagsbehandling og de resultater, der kan opnås ved deres mellemkomst.

Mødrehjælpen er enig i behovet for en styrket kommunikation, da de oplever betydelig usikkerhed hos forældre om betydningen af den fælles forældremyndighed. Mødrehjælpen opfordrer dog til, at man i forbindelse med en sådan kommunikation inkluderer vægtningen af barnets tarv og ret, således at det tydeliggøres, at der er tale om barnets ret til samvær – og ikke forældrenes.

Statsforvaltningerne mener også, at der er behov for at få kommunikeret, hvad fælles forældre-myndighed betyder.

4.1.2. Skal muligheden for at dømme til fælles forældremyndighed bevares

Børns Vilkår mener, at muligheden for at dømme til fælles forældremyndighed bør fjernes. Børns Vilkår henviser til SFI's evalueringsundersøgelse om dom til fælles forældremyndighed, som bl.a. viser, at ca. halvdelen af forældrene med fælles forældremyndighed ikke lever op til lovens standarder om, hvad de kan forventes at kunne blive enige om. Børns Vilkår mener, at der ved en dom til fælles forældremyndighed er stor risiko for, at barnet anbringes og fastholdes midt i et konfliktfelt. Hvis muligheden for at dømme til fælles forældremyndighed ønskes bevaret fra politisk side, anbefaler Børns Vilkår, at det oprindelige forslag til § 11, som blev stillet af Udvalget om Forældremyndighed og Samvær i betænkningen Barnets Perspektiv, i så fald genovervejes. Børns Vilkår mener, at myndighederne bør forpligtes til at redegøre for hvilke bestemte holdepunkter i det eksisterende forældresamarbejde, som taler for, at en afgørelse om fælles forældremyndighed er det bedste for barnet. Børns Vilkår peger på, at det derved bliver et reelt og aktuelt samarbejde mellem forældrene, som bliver grundlaget for en afgørelse om fælles forældremyndighed.

Børnerådet mener, at muligheden for at dømme til fælles forældremyndighed er for vidtgående og henviser også til SFI's evalueringsundersøgelse. Børnerådet mener, at bestemmelsen bør levne større rum for at skønne over, om forældrene fremadrettet kan og vil samarbejde til bedste for barnet. Børnerådet foreslår, at lovens § 11 ("tungtvejende grunde") omformuleres, således at der gives bedre mulighed for at dømme til delt forældremyndighed. Børnerådet mener også, at betænkningssudvalgets forslag til bestemmelsen med fordel kan overvejes. Børnerådet anfører, at man med denne justering i bestemmelsen vil kunne undgå at udvande den oprindelige intention om som udgangspunkt at søge at fastholde fællesskabet om barnet efter et samlivsbrud, men vægte betydningen af samarbejdspotentialer. Endelig anfører Børnerådet, at der i disse sager ofte er tale om vanskelige afgørelser i stærkt komplicerede og dilemma-prægede sager, og at der derfor altid skal sikres tilstrækkelige ressourcer, herunder de nødvendige faglige kompetencer, så sagerne kan udredes fyldestgørende.

Statsforvaltningerne mener, at muligheden for at dømme til fælles forældremyndighed bør bevares, men at kriteriet "tungtvejende grunde" i lovens § 11 bør blødes op af hensyn til barnet. Statsforvaltningerne foreslår, at kriteriet ændres til "barnets bedste", og at det i lovbemærkningerne uddybes, hvilke hensyn der skal vægte i den samlede vurdering.

Den Danske Dommerforening og **Præsidenten for Vestre Landsret** tilslutter sig ønsket om, at der ved afgørelser om fælles forældremyndighed mod den ene forælders ønske levnes et større rum for domstolene til at skønne over, om forældrene fremadrettet kan og vil samarbejde for barnets bedste. **Præsidenten for Østre Landsret** oplyser, at Østre Landsret kan henholde sig hertil.

Danske FAMILIEadvokater og **Danske Advokater** peger på, at der i praksis er tilfælde, hvor kravet om "tungtvejende grunde" i lovens § 11 bevirker, at hensynet til barnet kommer til at træde i baggrunden. Danske FAMILIEadvokater og Danske Advokater mener, at det af hensyn til barnets retssikkerhed er centralt at sikre, at der ikke alene fokuseres på forældrenes uenighed, men også på barnets virkelighed. **Advokatrådet** har anbefalet, at betænkningssudvalgets oprindelige formulering af § 11 indarbejdes i loven.

Landsforeningen Børn og Samvær mener, at muligheden for at dømme til tvungen fælles forældremyndighed bør afskaffes. Alternativt foreslår foreningen, at der sker en kraftig opstramning, sådan at der kun undtagelsesvist er mulighed for at dømme til fælles forældremyndighed. Foreningen foreslår også, at betydningen af fælles forældremyndighed nedtones og får en mere symbolsk betydning, og at det overvejes, at ændre begrebet "fælles forældremyndighed" til "fælles forældreansvar". Foreningen foreslår endelig, at der indføres en bestemmelse, der medfører, at den fælles forældremyndighed automatisk ophører, så længe samværet er ophævet eller suspenderet.

Mandecenteret peger på, at fælles forældremyndighed har forholdsvis begrænset praktisk værdi, men at dens symbol- og signalværdi er betydelig. Mandecenteret henviser til, at fælles forældremyn-

dighed utvetydigt giver til kende, at det er begge forældres ansvar i fællesskab at tage sig af deres fælles børn. Mandecenteret anfører, at det forhold, at nogle forældre har svært ved at acceptere dette fælles ansvar, ikke er grund nok til at afskaffe muligheden for at dømme til fælles forældremyndighed, især ikke fordi loven og vejledningen giver tilstrækkelige muligheder til at ophæve den, hvis det er bedst for barnet.

Foreningen Far til Støtte for Børn og Forældre mener, at alle forældre bør have fælles forældremyndighed ved lov, medmindre der er meget tungtvejende grunde til andet. Foreningen peger på, at dette bl.a. vil betyde hurtigere sagsbehandling, færre sager, spare offentlige midler og skabe ligeværdighed mellem forældrene. Derudover anfører foreningen, det er i barnets interesse, at begge forældre deltager ligeværdigt i de væsentlige beslutninger vedrørende barnets liv og tager ansvar for dette.

På baggrund af evalueringen mener **Mødrehjælpen**, at loven bør ændres, sådan at § 11 bringes i overensstemmelse med det oprindelige forslag fra betænkingsudvalget, hvorefter der kun kan dømmes til fælles forældremyndighed, når der er bestemte holdepunkter til at antage, at forældrene kan samarbejde om børnene. Mødrehjælpen peger på, at det med en sådan formulering vil være nødvendigt, at der til loven knyttes en forpligtelse til at redegøre for de holdepunkter, som vurderes at være til stede for samarbejde.

Dansk Psykolog Forening mener, at der er behov for en opstramning, og at kriterierne for at dømme til fælles forældremyndighed bør ændres, sådan at svære samarbejdsvanskeligheder vægtes tungere, og at der sikres en højere grad af retssikkerhed ved øget fælles standard for, hvor meget eller hvor lidt samarbejde og kommunikation forældrene skal have, før det er meningsfyldt at dømme til fælles forældremyndighed. Foreningen peger desuden på, at domstolene bør have bedre muligheder for at skønne over, om forældrene kan og vil samarbejde, når der idømmes til fælles forældremyndighed.

Bedsteforældrene imod forældreansvarsloven mener ikke, at det bør være muligt at dømme til fælles forældremyndighed. Der peges på, at forældreansvarslovens vidtgående krav til samarbejde og fælles forældremyndighed sætter mange familier under et voldsomt pres, og at samarbejdet ikke forbedres mellem forældrene efter en dom om fælles forældremyndighed. Det anføres, at hvis ikke begge forældre ønsker at indgå aftale om fælles forældremyndighed, må forældremyndigheden tillægges den forælder, som har været barnets primære omsorgsperson. Bedsteforældrene imod forældreansvarsloven mener, at der ved afgørelser om forældremyndighed skal lægges afgørende vægt på barnets ret til omsorg, tryghed og trivsel og ikke som nu på barnets ret til to forældre.

Center for Familieudvikling peger på, at gode relationer ikke kan besluttes ved lov. Centeret mener, at det af afgørende betydning, at en dom om fælles forældremyndighed mod den ene forælders ønske suppleres med et tilbud om undervisning og rådgivning, der over tid kan understøtte en positiv udvikling i forældrenes kommunikation og samarbejde. Det anføres, at forligssporet i statsforvaltningerne i disse tilfælde ikke er tilstrækkeligt. Der peges endelig på, at det i sager med vedvarende konflikter og misstemning, som ifølge SFI's evalueringsundersøgelse ofte forekommer i denne type sager, er helt nødvendigt at understøtte forældrene med rådgivning og nye redskaber, der kan fremme et bedre klima til gavn for børnene.

4.1.3. Beslutningsbeføjelserne ved fælles forældremyndighed (forældresvarslovens § 3)

Statsforvaltningerne foreslår, at det overvejes at udvide bopælsforældrens beføjelser, sådan at denne forælder alene kan træffe beslutninger om skolevalg og pas. Statsforvaltningerne mener også, at det kunne være relevant at vurdere bopælsforældrens beslutningsbeføjelser i forhold til anden lovgivning, f.eks. serviceloven.

Ministeriet for Børn og Undervisning tilslutter sig anbefalingen i evalueringsrapporten om, at det overvejes, om spørgsmålet om skolevalg – ligesom spørgsmålet om barnets daginstitution – skal henregnes til en beslutning, der kan træffes af bopælsforælderen alene.

Børns Vilkår peger på, at sagerne har antaget en anden karakter, hvor der fra myndighedsside nu skal tages stilling til enkeltspørgsmål, f.eks. skolevalg, pas osv., og at uenighed inden for den fælles forældremyndighed derved løses af andre end forældrene. Børns Vilkår mener, at fastholdelsen af en fælles forældremyndighed trods konflikter og uenighed mellem forældrene reelt udhuler den fælles forældremyndighed, og at konflikterne – i et børneperspektiv – flytter fra en mere juridisk teknikaltet, der ikke direkte involverer barnets dagligdag, til konflikter mere nær barnet. Børns Vilkår peger på, at der med loven skabes endnu flere substantielle felter, som konflikter kan fortsætte på.

Landsforeningen Børn og Samvær mener, at beslutningskompetencerne ved fælles forældremyndighed vedrørende stort set alle forhold omkring barnet bør ligge hos bopælsforælderen, herunder i forhold til skolevalg.

Foreningen Far til Støtte for Børn og Forældre mener, at begreberne ”bopælsforælder” og ”samværsforælder” skaber en ”A-forælder” og en ”B-forælder”, og at dette hindrer ligeværdigheden mellem forældrene. Foreningen mener også, at begreberne er utidssvarende og skaber uenighed mellem forældrene. Foreningen mener derfor, at begreberne skal ophæves eller udlignes.

Mødrehjælpen anfører, at det er deres erfaring, at konflikten flytter derhen, hvor beslutningerne og rettighederne ligger, og at dette i øvrigt i høj grad gør sig gældende allerede. Mødrehjælpen mener ikke, at løsningen er at flytte beslutningskompetencen og/eller fortsat at lave detailafgørelser om diverse beslutninger vedrørende børn af forældre, der ikke kan blive enige om noget, men derimod at forudsætte et langt bedre samarbejdsgrundlag, før der dømmes til fælles forældremyndighed.

4.1.3.1. Familiestyrelsens bemærkninger

Familiestyrelsen vil tage initiativ til iværksættelse af nærmere drøftelser med Ministeriet for Børn og Undervisning om implikationerne af en mulighed ændring i beslutningsbeføjelserne for så vidt angår barnets skoleforhold.

4.1.4. Kan forældresamarbejdet og kommunikationen mellem forældrene forbedres

Børns Vilkår mener, at der er behov for en tidlig indsats, når en skilsmisse bliver aktuel, så forældrene får hjælp til at flytte fokus fra deres indbyrdes konflikter til børnenes behov. Børns Vilkår peger på tilbud, som kan være medvirkende til at bibringe forældrene den nødvendige viden om især børns reaktioner og behov i en skilsmissesituation samt information og redskaber omkring konflikt-håndtering, som forældrene kan omsætte til handling i egen skilsmisse. Børns Vilkår har i samarbejde med **Mødrehjælpen** og **Foreningen Far** udarbejdet et forslag til et langt mere systematiseret for-

løb. Det foreslås, at der foretages en hurtig indkaldelse til første rådgivningsmøde i statsforvaltningen, der afholdes senest efter 14 dage og er første led i en børnesagkyndig rådgivning til forældrene om værdien af at samarbejde. Der peges på, at dette øger muligheden for, at forældrene selv finder løsninger, og derfor bør der altid deltage en børnesagkyndig i mødet. Sideløbende styrkes grundlaget for den videre sagsbehandling. Det foreslås herefter, at der foretages en indledende vurdering af de enkelte forældrepar med henblik på tre forskellige rådgivningsspør. En gruppe af forældre vil med begrænset vejledning selv kunne finde holdbare løsninger. En anden gruppe af forældre har brug for et intensivt rådgivningsforløb med mægling, børnesagkyndig rådgivning m.v. for at styrke deres samarbejde, uanset den senere retlige afgørelse. Dertil kommer en mindre gruppe af forældre, hvor der har været voldelige konflikter og grænseoverskridende adfærd i samlivet, hvor der sjældent er basis for fælles mægling og vejledning, men brug for separate møder. Derudover foreslås det, at der tilbydes mere børnesagkyndig rådgivning, idet forældre bør have ret til – i nogle sager endda pligt til – at modtage et fast forløb med et minimum antal timers børnesagkyndig rådgivning, så forældrene får indsigt i, hvor traumatiserende det er for børnene, hvis forældre har konflikter, og at mangel på kommunikation og samarbejde også kan være yderst belastende for barnet. Derudover foreslås det, at der sker en markant udvidelse af Familiestyrelsens tilbud om parrådgivning, idet der er særdeles gode erfaringer hermed. Endelig foreslås det, at der oprettes børnegrupper for børn og unge, der er fanget i konflikter mellem forældrene.

Børns Vilkår mener, at statsforvaltningerne bør fokusere langt mere på forældresamarbejde og konfliktmægling og børns trivsel sideløbende med en bedre belysning af sagerne til brug for den juridiske afgørelse. Børns Vilkår peger på, at dette kræver en tilpasning af de faglige kompetencer i statsforvaltningerne, så de får større viden om børnesamtaler, rådgivning og mægling.

Foreningen Far til Støtte for Børn og Forældre peger supplerende i sit hørings svar på muligheden for, at forældrene selv helt eller delvist skal betale for børnesagkyndig rådgivning.

Børnerådet deler den opfattelse, at ”samarbejdsproblemer er et grundvilkår”, sådan som det formuleres i evalueringen, og at mange af de problemer, skilsmisseforældre skal løse, kun vanskeligt eller i begrænset omfang kan formindskes gennem lovgivningsmæssige tiltag. Når evalueringen finder, at forældresamarbejdet ikke er blevet bedre efter forældreansvarslovens ikrafttræden, er det derfor efter rådets opfattelse ikke et forhold, der kan lægges loven til last. Rådet finder, at der bør lægges langt mere vægt på at hjælpe forældrene med at etablere et reelt forældreskab omkring barnet, f.eks. med en tidlig og forebyggende indsats over for forældrene. Der bør sikres mere information og undervisning til skilsmissemfamilier i, hvordan en hverdag som brudt familie kan tilrettelægges. Det er desuden rådets holdning, at der i højere grad bør etableres aktiv rådgivning til skilsmisseforældrene og krav om deltagelse i mægling tidligt i forløbene.

Statsforvaltningerne er enige i, at en tidlig indsats over for forældre i form af information, undervisning el.lign. kan være et forebyggende virkemiddel i forhold til at undgå konflikter m.v. og dermed også indebære en samfundsmæssig ressourcebesparelse. Statsforvaltningerne peger på, at en sådan ordning vil kunne rummes inden for det gældende regelsæt, men at det fordrer, at de fornødne ressourcer til et sådant initiativ tilvejebringes. Statsforvaltningerne peger også på, at der på visse områder kan være behov for at styrke den børnesagkyndige rådgivning.

Dansk Psykolog Forening peger på, at der er behov for betydelige forbedringer i forhold til hjælp til skilsmisseramte forældre, og at det kan løse mange problemer, hvis splittede familier hjælpes til at fungere bedre i relation til samarbejdet omkring børnene.

Center for Familieudvikling peger på, at forældreansvarsloven fordrer, at forældre skal indlede et tæt og konstruktivt samarbejde på det tidspunkt i livet, hvor de lige har truffet det svære valg at bryde familien op og forlade hinanden, og at dette valg ofte kan være begrundet i, at kommunikationen

mellem dem er blevet for svær. Der peges på, at der sættes et krav om samarbejde uden tilbud om ny viden og redskaber, og at evalueringen viser, at mange forældre har svært ved at samarbejde. Centeret anbefaler derfor, at forældreansvarsloven udvides med et tilbud om undervisning i fælles forældreansvar til alle forældre, der skal samarbejde om fælles børn efter et brud. Konkret foreslås det, at forældrene automatisk tilbydes et kursusforløb, allerede når de indgiver deres begæring. Centeret mener, at det som minimum bør være påkrævet, at forældre forpligter sig til at deltage, før de kan få indbyrdes overensstemmelser behandlet i statsforvaltningen. Centeret henviser til, at der er positive erfaringer med at undervise denne forældregruppe, og at man i Norge har gennemført et lignende projekt.

Derudover foreslår centeret, at revisionen af forældreansvarsloven bliver den konkrete anledning til generelt at styrke det familiepolitiske område i Danmark, og at der i tillæg til undervisning af skilte forældre sættes ind med støtte og rådgivning til en bred gruppe forældre på et endnu tidligere tidspunkt med henblik på at forebygge familiebrud.

4.1.4.1. Familiestyrelsens bemærkninger

Familiestyrelsen skal bemærke, at der på området er og har været forskellige initiativer, der omhandler en forebyggende indsats. Der har bl.a. siden 2005 været et statsligt tilbud om parrådgivning. Ordningen blev indledt som et forsøgsprojekt i årene 2005-2009 og er nu videreført i en ny ordning i perioden 2010-2013. Forsøgsprojektet udviste gode resultater og en foreløbig evaluering af de aktuelle tilbud viser ligeledes, at der er stor tilfredshed hos brugerne (forældrene). Den nuværende ordning har fokus på lav- og mellemindkomstgruppen.

4.1.5. Barnets bopæl

Statsforvaltningerne anfører, at det reelle indhold af forældrenes konflikt ofte er barnets bopæl frem for forældremyndighed. Dette er **Landsforeningen Børn og Samvær** enig i.

Foreningen af statsforvaltningsjurister anfører, at forældre, som ønsker en deleordning, af økonomiske årsager ofte ikke kan blive enige om, hos hvem af dem barnet skal have bopæl. Foreningen peger på, at dette eventuelt kan løses gennem registrering af delt bopæl i folkeregisteret, en deling af de økonomiske ydelser fra det offentlige el.lign.

Landsforeningen Børn og Samvær mener ikke, at der er behov for grundlæggende ændringer omkring bopæl. Foreningen anfører, at det afgørende for bopæls placering ved uenighed bør være, hvem af forældrene, der efter rettens vurdering vil have det bedste potentiale for udøvelse af den primære forælderrolle. Foreningen mener, at bopælsforælderen fortsat skal kunne bestemme, hvor i landet barnet skal bo, og at dette skal sikres opretholdt reelt, eventuelt gennem afskaffelse af varslingsbestemmelsen i lovens § 18.

Foreningen Far til Støtte for Børn og Forældre savner en grundig analyse af, om afgørelser om barnets bopæl er baseret på barnets bedste og bedste forældreevne. Foreningen mener, at der bør være fokus på afgørelser baseret på forældreevne og forældrenes socialhistorik. Foreningen mener, at der træffes forkerte afgørelser om barnets bopæl, og at der er tale om ulovlig sagsbehandling i forhold til forældreansvarsloven og ligestillingsloven. Foreningen anbefaler, at der sker automatisk overflytning af bopælen eksempelvis ved 7/7-, 8/6- og 9/5-ordninger ved fraflytning fra barnets nærområde.

Bedsteforældrene imod forældreansvarsloven mener, at forældremyndighedsindehaveren skal bestemme, hvor barnet skal bo, og at pligten til at varsle den anden forælder i lovens § 18 derfor bør

afskaffes. Der henvises til, at varslingspligten reelt kommer til at betyde, at bopælsforælderen ikke kan bestemme, hvor barnet skal bo, da barnets bopæl skal vurderes af retten i tilfælde af, at samværsforælderen anlægger sag. Bedsteforældrene imod forældreansvarsloven mener, at dette kan sammenlignes med en stavnsbinding.

4.1.5.1. Familiestyrelsens bemærkninger

Det bemærkes, at alle afgørelser efter loven skal træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet. Den vurdering sker ud fra en flerhed af forhold, herunder også forældrenes evne til at tage vare på barnet. Dette indebærer, at der i hvert enkelt tilfælde er tale om en konkret og individuel vurdering.

Udvalget om Forældremyndighed og Samvær (Bet. Nr. 1475/2006 om Barnets perspektiv) overvejede spørgsmålet om en varslingsfrist i forbindelse med bopælsforælders beslutning om at flytte barnets bopæl her i landet. Det blev af et flertal i udvalget anført, at varslingsfristen har til formål at sikre en mulighed for i god tid at kunne indgå nye aftaler om bopæl og samvær og indrette sig i overensstemmelse hermed. Samtidig har det til formål at give den forælder, der ikke flytter, en mulighed for at anmode statsforvaltningen om en afgørelse, herunder evt. en midlertidig afgørelse, om barnets bopæl, eller om samvær, hvis det ud fra en samlet vurdering må antages, at en flytning ikke er til barnets bedste.

4.2. Barnets perspektiv (inddragelse og initiativret)

4.2.1. Generelle bemærkninger

Børnerådet mener, at indsatsen for at inddrage børn i sagsbehandlingen bør fastholdes og forstærkes med udgangspunkt i, hvad der efter en konkret vurdering menes at være i det enkelte barns bedste interesse. Rådet mener, at børnene skal mere – og ikke mindre – ind i beslutningerne, men med respekt for den sårbare situation, som de ofte befinder sig i.

Danske FAMILIEadvokater og Danske Advokater peger på, at der i forhold til børnesagkyndiges medvirken i forældreansvarssager er en række problemstillinger, som der er behov for at se nærmere på. Der peges på, at dette gælder både med hensyn til udvælgelsen i forhold til den børnesagkyndiges kvalifikationer samt muligheden for at stille spørgsmål til den børnesagkyndige.

Foreningen Far til Støtte for Børn og Forældre mener, at det har meget stor betydning, at der anvendes børnesagkyndige på de indledende møder i statsforvaltningen, så barnets perspektiv inddrages i den indledende fase og forældrene kan følge et ”rådgivningsspor”. Foreningen finder det problematisk at inddrage børnene i for tidlig en alder og på et for tidlig tidspunkt, hvor forældrene ikke kommunikerer godt med hinanden. Foreningen mener, at mange afgørelser kan træffes på baggrund af forældreevne.

Dansk Psykolog Forening finder overordnet, at forældreansvarsloven har vist sig hensigtsmæssig, idet den vægter barnets perspektiv højere end tidligere lovgivning. Dansk Psykolog Forening peger på, at loven har medført, at der nu udføres mere og bedre psykologisk undersøgelsesarbejde i sagerne, ligesom børnesamtaler med psykologer nu benyttes i langt større omfang end tidligere. Dansk Psykolog Forening mener, at dette er et klart fremskridt for børnenes retssikkerhed. Foreningen foreslår dog, at der ved en revidering af loven strammes op og indføres eller ændres bestemmelser, så der i endnu højere grad sikres inddragelse af børnene, når der træffes afgørelse i sagerne.

Bedsteforældrene imod forældreansvarsloven udtrykker betænkelighed ved alle de udtalelser, som i sagsbehandlingsøjemed indhentes fra forskellig side, herunder fra børnesagkyndige, daginsti-

tutionspersonale, skolelærere m.v. Der peges på, at udtalelser fra børnesagkyndige tillægges meget stor vægt i retssager og i statsforvaltningen, mens udtalelser fra andre (f.eks. læger, skadestuerapporter, daginstitutioner og skoler) om barnet ifølge foreningen ofte negligeres og tilsyneladende ikke tillægges større vægt, hvis de ikke peger i retningen af, at det er godt for barnet at have kontakt med begge biologiske forældre. Det anføres også, at det er erfaringen fra henvendelserne til foreningen, at når børnene høres og ikke siger det rigtige, nemlig ”lige meget far og mor”, så overhøres børnenes udtalelser ofte. Der peges også på, at der er en række dilemmaer ved inddragelse af børn bl.a. i forhold til ansvarliggørelse og loyalitetskonflikt. Bedsteforældrene imod forældreansvarsloven mener, at børn kun bør inddrages i sagsbehandlingen, hvis de selv ønsker det. Følges børnenes ønsker ikke, skal det forklares i dommen og af en professionel samtalepart i retten eller statsforvaltningen, hvorfor barnets ønsker ikke er imødekommet, og barnet skal også have en forklaring. Endelig anføres det, at der skal lægges afgørende vægt på den primære omsorgsgivers forklaring om barnets forhold.

Center for Familieudvikling peger på, at en måde at sikre barnets perspektiv bedre end hidtil er at give barnet en røst via den viden om børns reaktioner, som undervisning i fælles forældreansvar kan give forældrene. Centeret mener også, at det kunne være relevant at overveje, om de herskende opfattelser af, hvad der er bedst for barnet, bør tages op til en fordomsfri revision med villighed til at ændre, hvor det måtte vise sig i virkeligheden at være forældrenes interesser, der varetages, under dække af at varetage barnets interesser. Der peges her særligt på spørgsmålet om deleordninger.

Barnets Tarv Nu mener, at de børnesagkyndige ikke længere synes uvildige, da de ofte er ansat af statsforvaltningen. Barnets Tarv Nu kritiserer, at det i evalueringen ikke er problematiseret, at børn ofte er meget loyale over for forældrene, og at børn kan være bekymrede for, at deres udtalelser går videre til forældrene. Barnets Tarv Nu peger også på, at der er problemer med klageadgangen i forhold til de børnesagkyndige, og at en afgørelse fra Psykolognævnet, som ender med, at en psykolog får en påtale, ikke synes at få konsekvenser. Barnets Tarv Nu peger videre på, at der i sagsbehandlingen ikke er tilstræbt åbenhed og gennemsigtighed.

4.2.1.1. Familiestyrelsens bemærkninger

Udgangspunktet for forældreansvarsloven er ifølge lovens forarbejder, at børn altid bør have mulighed for at komme til orden vedrørende forhold, der vedrører deres liv. Det fremgår videre, at inddragelsen af barnet med loven er ændret fra først og fremmest at skulle ”skaffe beviser” til brug for en afgørelse om forældremyndighed og samvær til at synliggøre det enkelte barns perspektiv. Reglen om inddragelse af børn skal tilgodese børnenes retssikkerhed og ikke kun betragtes som en bevisregel. Udvalget om Forældremyndighed og Samvær pegede således også på, at inddragelsen af barnet kan have flere funktioner og formål, bl.a. at støtte barnet, sådan at samtalen bliver et tilbud til barnet om at tale med en udenforstående, hvor barnet tilbydes en voksen, som møder barnet med indlevelse, forståelse og viden. Børnesamtalen kan på den måde virke aflastende. Det følger af § 20, stk. 2, i bekendtgørelsen til loven, at barnet skal tilbydes børnesagkyndig rådgivning i forbindelse med en samtale i statsforvaltningen.

Det børnesagkyndige element skal således være til stede i selve sagsbehandlingen i statsforvaltningen, hvilket nødvendiggør faste personalemæssige ressourcer.

Om børnesagkyndige undersøgelser skal styrelsen bemærke, at statsforvaltningerne er forpligtede til at tage stilling til, om en børnesagkyndig undersøgelse opfylder det formål, der er beskrevet i opdraget til undersøgelsen, og om den har en sådan validitet, at den kan anvendes ved afgørelsen. Udtaler Psykolognævnet kritik af en psykolog i forbindelse med en børnesagkyndig undersøgelse, kan det indgå i statsforvaltningen eventuelle fornyede behandling af sagen. Dette afhænger dog af, om en af parterne ønsker sagen genoptaget, og en kritik vil ikke nødvendigvis have indflydelse på afgørelsens

materielle resultat. Statsforvaltningen vil således skulle foretage en vurdering af, om kritikken, og dermed det kritiserede punkt i undersøgelsen, har betydning for udfaldet af afgørelsen.

4.2.2. Hvordan forbereder vi bedst muligt forældrene og børnene på samtalen

Børns Vilkår foreslår et forløb, hvor der indledningsvist inddrages en børnesagkyndig vurdering af bl.a., hvordan barnets perspektiv bedst belyses. Børns Vilkår foreslår videre, at der afholdes et indledende møde med forældrene med deltagelse af en børnesagkyndig forud for samtalen, og at der sendes direkte information til barnet om børnesamtalen. Børns Vilkår foreslår, at børnesamtalen altid afholdes af en børnesagkyndig, og at der afholdes et efterfølgende tværfagligt møde med forældrene. Endelig foreslås det, at barnet får tilbudt muligheden for, at den børnesagkyndige kan formidle afgørelsen til barnet, hvis barnet ønsker det, og at barnet får tilbudt muligheden for at komme til en opfølgende samtale med den børnesagkyndige, efter afgørelsen er truffet. Børns Vilkår peger på, at et bedre børneinddragelsesforløb ved en tværfaglig indsats skaber grundlag for bedre forligspotentiale og mere holdbare løsninger for barnet.

Statsforvaltningerne er enige i, at det er ønskeligt, at forældrene forberedes på børnesamtalen, så de kan forberede barnet på samtalen. Statsforvaltningerne peger på, at forberedelsen af forældrene bedst sker ved at afholde et tværfagligt møde med forældrene forud for samtalen. Statsforvaltningerne anfører dog, at dette vil fordrer yderligere ressourcer.

4.2.3. Kan vi i højere grad sikre, at barnet ikke bliver ansvarliggjort

Statsforvaltningerne mener, at børnesamtalens indhold af retssikkerhedsmæssige grunde som udgangspunkt skal videreformidles til forældrene, og at det i lovgivningen skal præcises, i hvilke tilfælde videregivelse af barnets oplysninger ikke skal finde sted for at sikre hensynet til barnet. I disse tilfælde skal forældrene ifølge statsforvaltningerne ikke underrettes om, at oplysningerne er tilbageholdt. Statsforvaltningerne peger på, at det i nogle tilfælde kan være hensigtsmæssigt, at barnets synspunkter videreformidles til forældrene i et opfølgende tværfagligt møde kort tid efter samtalen, så ansvaret herved kan løftes fra barnets skuldre. Statsforvaltningerne anfører, at dette vil fordrer, at der er de nødvendige børnesagkyndige ressourcer til stede, uanset om dette lovfæstes eller ej.

Børns Vilkår anbefaler, at notatet fra børnesamtalen eller dele af det i den udstrækning, det er bedst for barnet, unddrages forældrenes aktindsigt. Børns Vilkår peger på, at hensynet til barnet altid skal veje tungere end hensynet til forældrene. Børns Vilkår peger også på, at den af Børns Vilkårs foreslåede fremgangsmåde, som er nævnt under pkt. 4.2.2., hjælper barnet med at flytte ansvaret fra egne skuldre.

Landsforeningen Børn og Samvær anfører, at FN's Børnekonventions krav om inddragelse af barnet skal sikres opretholdt på en måde, så barnet holdes fri for ansvar for afgørelserne. Foreningen mener, at man i lovforarbejderne og i vejledningen om samvær har givet barnets indflydelse en drejning af, at barnet nærmest "skal bestemme". Foreningen peger på, at det af FN's Børnekonventions artikel 12 fremgår, at barnets synspunkter skal tillægges passende vægt i overensstemmelse med dets alder og modenhed. Derudover peger foreningen på, at barnet kan befinde sig i en loyalitetskonflikt, som kan få betydning for barnets udsagn. Foreningen udtrykker bekymring for, at barnets udsagn har en ganske betydelig indflydelse på selve afgørelsen.

Foreningen anfører også, at det er foreningens indtryk, at børn presses i selve samtalen. Foreningen mener, at der af retssikkerhedsmæssige grunde som altovervejende udgangspunkt skal foreligge et notat fra børnesamtalerne, som forældrene får kendskab til.

Center for Familieudvikling finder det stærkt bekymrende, at børn ofte i realiteten ikke ved, hvilket rum eller kontekst, de befinder sig i, når de høres i statsforvaltningen eller ved domstolene. Centeret mener, at høring af børn fremadrettet bør foregå på et mere tydeligt grundlag for det enkelte barn, og anfører, at barnet ikke må sidde tilbage med følelsen af, at det er ansvarligt for de beslutninger, der bliver truffet. Centeret peger på, at det er vigtigt at sikre, at de fagpersoner, der gennemfører børnesamtalerne, kontinuerligt opdateres med ny viden og supervision samt, at det bliver en naturlig del af disse fagpersoners arbejde at tage en opfølgende samtale med barnet, efter en afgørelse er truffet.

4.2.3.1. Familiestyrelsens bemærkninger

Det er efter de gældende regler muligt at undtage oplysninger fra samtalen fra aktindsigt. Det følger af forvaltningslovens § 15, at retten til aktindsigt kan begrænses, hvis hensynet til partens interesse i at kunne bruge oplysningen til varetagelse af sine interesser findes at burde vige for afgørende hensyn til andre private interesser. Tilsvarende er det efter persondatalovens § 32, stk. 1, jf. § 30, adgang til at begrænse den registreredes indsigtsret, hvis den registreredes interesse i at få kendskab til oplysningerne findes at burde vige for afgørende hensyn til private interesser.

Hensynet til barnet kan begrunde, at oplysninger undtages fra aktindsigt/indsigtsret. Dette kan være tilfældet, hvis barnet selv ønsker, at visse oplysninger ikke videregives til forældrene, eller hvis statsforvaltningen skønner, at videregivelse af oplysningerne vil være til skade for barnet, herunder for barnets forhold til forældrene eller andre nære familiemedlemmer. Hensynet til barnets fremtidige forhold til og loyalitet over for forældrene vil således oftest veje tungere end hensynet til forældrene.

En ordning, hvorefter det er muligt at undtage oplysninger fra samtalen uden at orientere forældrene herom, er efter styrelsens opfattelse betænkelig ud fra retssikkerhedsmæssige grunde. Derudover synes der ikke at være holdepunkter for, at en sådan fremgangsmåde i højere grad vil kunne skærme barnet mod forældres udspørgen om samtaleindhold, end de nuværende muligheder for at undtage fra aktindsigt.

4.2.4. Barnets initiativret (forældreansvarslovens § 35)

Statsforvaltningerne og Børns Vilkår mener, at der er behov for at fastsætte nærmere retningslinjer for behandlingen og håndteringen af børns anvendelse af initiativretten. **Børns Vilkår** mener, at det bør fremgå, at det er de børnesagkyndige, der håndterer henvendelserne fra børnene. **Børns Vilkår** mener derudover, at der er behov for, at børnene kan benytte et særskilt telefonnummer til statsforvaltningerne.

Børnerådet støtter **Børns Vilkår**s forslag om at styrke oplysningsindsatsen i forhold til barnets initiativret, så både børn og forældre i højere grad er opmærksomme på denne mulighed. Rådet bakker desuden op om forslaget om at etablere en særlig børneindgang til statsforvaltningerne med børnesagkyndig bemanding.

4.2.5. Er der behov for særlig støtte til børnene

Børns Vilkår mener, at formuleringen om ret til bisidning i lov om social service skal overføres til forældreansvarsloven, og at børn på lige fod med voksne skal have mulighed for at lade sig bistå af en bisidder i sager, der vedrører deres eget liv. **Børns Vilkår** mener, at det skal være op til barnet selv at afgøre behovet for en bisidder. **Børns Vilkår** peger på, at professionel bisidning kan understøtte

barnets ret til at blive hørt, tilgodeset at barnets rettigheder overholdes, sikre en skånsom inddragelse af barnet samt hjælpe børn med at håndtere deres initiativret og eventuelle klageret. Endelig mener Børns Vilkår, at især de særligt udsatte børn kan have behov for en professionel børnebisidder, og at en professionel børnebisidder for børn kan være den genkendelige voksne, hvis sagen rejses igen og igen.

Statsforvaltningerne kan ikke tilslutte sig, at der indføres en generel bisidderordning for barnet i forbindelse med børnesamtalerne i statsforvaltningerne. Statsforvaltningerne peger på, at de børnesagkyndige i statsforvaltningerne allerede udfylder denne rolle, og at børnene ikke ønsker en bisidder. Endelig peger statsforvaltningerne på, at tværfaglige møder før og efter samtalen også er en støtte til barnet.

Statsforvaltningerne nævner også, at der er behov for at sikre, at der tilvejebringes midler til, at der kan etableres børnegrupper i statsforvaltningsregi, og at det eventuelt kan overvejes at lovfæste et sådant støttetilbud til børnene.

Børnerådet anbefaler, at tilbuddet om børnegrupper gøres lovfæstet. Børnerådet er herudover enig i de betænkeligheder, som fagprofessionelle ved statsforvaltninger og domstolene fremfører i forhold til om "uafhængige, professionelle" bisiddere i praksis vil kunne styrke barnets mulighed for at komme til orde i sagen. Børnerådet understreger dog, at der i en hver sag må træffes en konkret og individuel afgørelse om, hvordan det enkelte barns muligheder for inddragelse styrkes bedst muligt, og at barnet altid skal tilbydes en bisidder. Sidstnævnte betyder ikke, at der automatisk sættes bisidderordning i værk, men at barnet får forelagt muligheden og retten til på informeret grundlag at takke ja eller nej. Børnerådet peger på, at bisidderfunktionen indeholder mange dilemmaer (f.eks. valget mellem en bisidder, som barnet kender, og en neutral professionel) og udfordringer (reelt at give stemme til barnet i sager med højt konfliktniveau). Børnerådet anbefaler derfor, at der i de formodentlig få sager, hvor barnet takker ja, sættes tilstrækkelig ressourcer af (f.eks. tid med barnet og metodeudvikling) samt at dilemmaer og udfordringer håndteres ud fra en konkret vurdering med inddragelse af barnets ønsker.

Landsforeningen Børn og Samvær mener, at der bør indføres en "barnets advokat" (bisidder) under sager om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær, som kan beskytte barnet i den del af processen, hvor barnet inddrages. Denne bisidder skal også overvære de samtaler, som skal gennemføres med barnet af myndighederne. Foreningen henviser til, at der efterhånden er en stærk mytedannelse om manipulation af børn under børnesamtaler, og at det er vigtigt for retssikkerheden, at den tabende part sidder tilbage med en forståelse af baggrunden for sagens udfald, og at begge parter kan være trygge ved, at alting er foregået korrekt.

Mødrehjælpen bakker op om, at det overvejes at tænke en uafhængig, professionel bisidder for barnet ind, særligt i de konfliktfyldte sager.

Center for Familieudvikling peger på, at børnegrupper kan være et virkningsfuldt redskab til at hjælpe børnene godt videre. Centret anbefaler, at man lader sig inspirere af erfaringer fra den norske stat og indfører samtalegrupper for børn på udvalgte skoler, eventuelt som et forsøgsprojekt over en 3-5 års periode. Det foreslås, at alle børn, der oplever forældres brud, får en lovfæstet adgang til at deltage i en børnegruppe, og at man i tillæg til de tilbud, der i øjeblikket udbydes i enkelte statsforvaltninger, udvider med faste, synlige og kontinuerlige gruppetilbud i alle statsforvaltninger.

4.2.5.1. Familiestyrelsens bemærkninger

Familiestyrelsen skal supplerende henvise til Justitsministeriets Forskningskontors undersøgelse ”Forældreansvarsloven- Belysning af barnets perspektiv”, fra juni 2011, som gengiver børnenes holdning til en støtteperson, og til Børnerådets børnepanelrapport ”Familieformer og skilsmisse – der er ikke noget bedre end at have den hele og rigtige familie”, fra juni 2011, der ligesom forskningskontorets undersøgelse viser, at børnene generelt ønsker, at forældrene formidler sagens udfald til dem.

4.2.6. Øvrige bemærkninger

Børns Vilkår mener, at børn skal have ret til at få børnesagkyndig bistand både i statsforvaltningen og i retten. Derudover foreslår Børns Vilkår, at børn fra det fyldte 10. år får klageret i familieretlige sager, herunder omkring bopæl og samvær, til et børneombud eller lignende institution.

Børns Vilkår ønsker endvidere at fremme brugen af børnesagkyndige undersøgelser og anbefaler, at en børnesagkyndig undersøgelse altid indeholder en redegørelse for den børnesagkyndiges teoretiske og metodiske tilgang, ligesom der redegøres for barnets indstilling til undersøgelsen. Endelig foreslår Børns Vilkår, at der fastsættes en tidsfrist på klagesvar på otte uger ved klage over en børnesagkyndig undersøgelse, og at det overvejes hvilken konsekvens et medhold i klagen skal kunne få på den afgørelse, som er truffet på baggrund af den børnesagkyndiges undersøgelse.

Foreningen Far til Støtte for Børn og Forældre mener, at der skal gøres en indsats for bedre børnesagkyndige undersøgelser.

Mødrehjælpen mener, at børn bør have en selvstændig klageret i forbindelse med afgørelser om samvær og bopæl.

4.2.6.1. Familiestyrelsens bemærkninger

Familiestyrelsen skal bemærke, at der i Udvalget om Forældremyndighed og Samvær var enighed om ikke at tillægge børn egentlige partsbeføjelser. Det var udvalgets vurdering, at det ikke er i børns interesse på denne måde at kunne føre sager mod deres forældre. Udvalget ønskede således at fastholde princippet om, at det er forældrene, som bærer ansvaret for de løsninger, der skal findes i forhold til barnet, hvorfor det fortsat kun er forældrene, der kan nedlægge påstand og have klageadgang.

Det bemærkes derudover, at der i forbindelse med satspuljeforhandlingerne for 2012 blev indgået aftale om at afsætte midler til en styrkelse af Folketingets Ombudsmands kompetencer og ressourcer på børneområdet.

4.3. Særligt konfliktfyldte sager

4.3.1. Generelle bemærkninger

Børns Vilkår ser meget positivt på, at både Familiestyrelsen og Socialministeriet (nu Social- og Integrationsministeriet) peger på behovet for et styrket, systemiseret samarbejde mellem de sociale myndigheder og statsforvaltningerne/retterne i disse sager. Børns Vilkår ser det også som et positivt tiltag, at der stilles forslag om, at der uddannes nøglepersoner med særlig viden om udsatte børn i det familieretlige system.

I forhold til de særligt konfliktfyldte sager i sagskataloget savner **Børnerådet** en vurdering af, om sagerne er løst tilfredsstillende ud fra et børneperspektiv. Børnerådet bemærker, at en formel korrekt sagsbehandling i denne sammenhæng ikke er en garanti for, at de berørte børns tarv er tilgodeset. Det er endvidere Børnerådets opfattelse, at der skal sikres en børnefagligt fuldt ansvarlig sagsbehandling i enhver skilsmisssag, og at dette i særlig grad skal sikres, når det gælder sager med et højt konfliktniveau. Det er derudover rådets opfattelse, at en del af de mest konfliktbelastede skilsmisssager har et betydeligt element af sociale problemstillinger i sig. Rådet mener derfor, at de sociale myndigheder i højere grad bør involveres og bidrage til udredning og oplysning af sagerne i statsforvaltningerne og ved domstolene, f.eks. således at resultaterne af en § 50-undersøgelse indgår som sagsakt i sagerne. Rådet peger på, at statsforvaltningerne og de sociale myndigheder skal tvinges til samarbejde, og at forældrene om fornødent må være i kontakt med myndighederne hver for sig. Endelig anfører rådet, at der i lovgivningen bør defineres en langt klarere koordinering mellem bestemmelserne i forældreansvarsloven hhv. serviceloven samt en klarere ansvarsfordeling og et konkret og målrettet samarbejde mellem myndighederne, således at det sikres, at udsatte børn kan modtage foranstaltninger efter serviceloven, samt at der fra myndighedernes side f.eks. kan skrives ind over for alvorligt omsorgssvigt under samvær. Hvad angår en styrket koordinering mellem socialforvaltninger og statsforvaltninger, bakker Børnerådet op om de forslag, der fremgår af Socialministeriets bemærkninger til evalueringsrapporten.

Danske FAMILIEadvokater og Danske Advokater peger på, at det konkrete skøn i det enkelte tilfælde kan siges at have stor betydning i de særligt konfliktfyldte sager.

Landsforeningen Børn og Samvær ønsker, at alle sager undersøges bedre end i dag. Foreningen støtter tankerne om et udvidet samarbejde med socialforvaltningerne.

Dansk Psykolog Forening finder det positivt, hvis der opbygges et større samarbejde imellem statsforvaltningerne og de kommunale forvaltninger.

4.3.2. Vold og anden grænseoverskridende adfærd

Statsforvaltningerne peger på, at det i sager om vold og anden grænseoverskridende adfærd er nødvendigt med tværfaglighed i sagsbehandlingen, og at det typisk også vil være relevant og nødvendigt at samarbejde med kommunen. Statsforvaltningerne mener, at det vil være hensigtsmæssigt, at der blev skabt mulighed for at gennemføre forældreve-neundersøgelser i disse sagstyper.

Landsforeningen Børn og Samvær anfører, at fysisk vold tages alvorligt, men at der er en tendens til at kræve egentlig domsfældelse, før man lader det indgå i sagen. Det er foreningens opfattelse, at psykisk vold negligeres, nedtones og bagatelliseres for meget. Foreningen mener, at undersøgelsesgrundlaget i de konfliktfyldte sager skal styrkes, samtidig med at sagsbehandlingstiden nedsættes, selvom opfyldelse vil medføre åbenlyse ressourcekrav. Foreningen mener, at det bør indskærpes, at både fysisk og psykisk vold tages alvorligt, og at det bør være muligt i disse sager at foretage en forældreve-neundersøgelse. Foreningen mener, at enhver rimelig tvivl må komme barnet til gode i disse sager. Foreningen stiller spørgsmålstejn ved, om baggrunden for, at der indgås aftaler om samvær i mange højkonfliktsager er, at forældrene har følt sig pressede i statsforvaltningen. Endelig anfører foreningen, at Familiestyrelsen omdefinerer sager, hvor der er påstande om vold og seksuelle krænkelser, til højkonfliktsager eller sager med samarbejdschikane.

Mandecenteret peger på, at der i medierne har været meget omtale af udlevering af børn til voldelige forældre og af, at loven skulle tvinge voldsramte til at mødes med voldsudøveren. Mandecenteret henviser til, at Familiestyrelsens statistik viser, at der er påstande om vold i 3 % af samværsagerne, og at såvel loven som den meget udførlige vejledning tager højde for, at den slags forhold kan fore-

komme, og anviser, hvad der skal gøres, således at hverken barn eller den anden forælder udsættes for vold eller risiko for vold. Det er mandecenterets opfattelse, at baggrunden for, at sådanne ulykkelige tilfælde forekommer, ikke skyldes fejl i loven eller vejledningerne, men enten manglende ressourcer til at kunne følge op på lovens og vejledningens anvisninger eller sagsbehandlingsfejl. Mandecenteret anfører, at den eneste anden måde, man kunne forsøge at eliminere de ulykkelige tilfælde på, ville være ved ikke at kræve dokumentation for de fremsatte påstande om den anden forælder. Det ville imidlertid indebære en helt usædvanlig tilsidesættelse af den normale retssikkerhed, hvis en anklage mod en person skulle tages som bevis for sin egen rigtighed og for den anklagedes skyld.

Foreningen Far til Støtte for Børn og Forældre mener, at der kan være tale om ”blinde vinkler og skæve undersøgelser” i evalueringsrapporten. Foreningen peger på, at der er behov for i vejledninger at præcisere, at kilder i sagsbehandlingen skal vægtes efter deres betydning i sagen, og i hvilken relation de er afgivet. Foreningen anser det for problematisk, at forældre i statsforvaltningen kan udtale sig uden strafansvar, hvilket også **Barnets Tarv Nu** problematiserer. Foreningen mener også, at muligheden for at iværksætte personundersøgelser ved mistanke om psykiske forhold bør gøres til en almindelig del af sagsbehandlingen, hvor evnen til at samarbejde som bopælsforælder indgår som et fast element. Foreningen mener, at der i forlængelse af disse personundersøgelser efter behov bør stilles krav om behandlingsforløb til den relevante forælder.

Mødrehjælpen mener ikke, at det er antallet af særligt konfliktfyldte sager, der er afgørende, men derimod sagernes alvorlige karakter. Mødrehjælpen peger på, at sager, hvor der optræder vold eller grænseoverskridende handlinger, i mange tilfælde afsluttes med aftaler i statsforvaltningen eller henlægges. Enten fordi en påstået voldsproblematik ikke er dokumenteret via anmeldelse eller skadestuebesøg og derfor ikke vægtes i sagen, eller fordi den forurettede har undladt at oplyse om voldsproblematikken af frygt for konsekvenserne. Mødrehjælpen mener derfor, at der må forventes at være behandlet en lang række sager, hvor konflikter og eventuelt vold har været underliggende og ikke er blevet anerkendt/identificeret, og hvor sagen derfor ikke er behandlet som sådan. Mødrehjælpen peger på, at problemet omkring manglende identificering og/eller anerkendelse af volds- eller tilsvarende problematikker er alvorligt, idet der utilsigtet kan træffes beslutninger, som kan skade børn og forældre. Mødrehjælpen har også erfaret, at påstande om vold, som ikke er dokumenteret, i nogle tilfælde falder tilbage på forurettede i form af anklager om chikane, selvom det er den pågældende forælders ønske – og pligt – at beskytte barnet.

Mødrehjælpen peger på, at der i statsforvaltningerne ikke er tilstrækkelig viden om ovenstående problematikker. Mødrehjælpen er meget enig i, at der er behov for specialiserede nøglepersoner, og foreslår, at nøglepersonerne inddrages i alle sager, hvor der er mistanke eller påstand om vold eller grænseoverskridende handlinger. Mødrehjælpen foreslår, at nøglepersonerne skal være autoriserede psykologer eller socialfaglige med specialiseret viden og erfaring i forhold til familierelateret vold – som kan foretage individuelle screeninger af voldsudsatte samt påståede udøvere – enten hver for sig, løstrevet fra øvrig sagsbehandling, eller som en integreret del af sagsbehandlingen. Formålet med screeningen skal være at vurdere/dokumentere, hvorvidt der er grundlag for at behandle og udrede sagen som en sag med vold eller lignende problematikker – og kan med fordel tænkes sammen med forslaget om forældreevneundersøgelser, som fremgår af evalueringen, og som Mødrehjælpen også bakker op om.

Mødrehjælpen foreslår endvidere, at der udover nøglepersoner indføres en simpel metode til screening i statsforvaltningen, som kan foretages af medarbejdere i tilfælde, hvor der er mistanke eller påstand om vold eller andre grænseoverskridende handlinger. Det vil give medarbejdere et redskab til at teste en mistanke eller påstand og et grundlag for at vurdere, om der er anledning til at inddrage en nøglemedarbejder. Sådanne simple screeninger er allerede udviklet og kan nemt implementeres.

Mødrehjælpen er endelig enig i Socialministeriets (nu Social- og Integrationsministeriets) forslag i forhold til de særligt konfliktfyldte sager.

Landsorganisationen af Kvindekrisecentre (LOKK) mener, at der i forældreansvarsloven bør være den samme lovbeskyttelsesstatus for de voldsudsatte kvinder og børn som i § 109 i lov om social service. LOKK mener, at det bør fremgå af loven, at den voldsudsatte kvinde med medfølgende børn gennem krisecentervisiteringen i statsforvaltningen kan opnå umiddelbar/akut afgørelse fra statsforvaltningen om, at barnets bolig i krisecenterperioden midlertidigt legalt er på krisecenteret. LOKK bemærker, at krisecenterets indvisitering af den voldsudsatte kvinde er en myndighedsafgørelse ud fra voldens dokumentation, og at denne afgørelse er undergivet tilsyn m.v.

Derudover mener LOKK, at det ved separation/skilsmissе på grund af vold i parforholdet bør sikres, at der ikke fortsat er fælles forældremyndighed, og at der ikke bliver fastsat samvær, medmindre voldens konsekvenser for forældreoven og barnets bedste er vurderet.

Bedsteforældrene imod forældreansvarsloven mener ikke, at undervisning af de ansatte ved kommunerne og i statsforvaltningerne vil kunne afdække, om der har været vold eller grænseoverskridende adfærd. Det anføres, at tvivlen altid skal komme barnet til gode, og at der ikke skal være samvær, hvis et barn udsættes for vold eller der er mistanke om vold under samvær. Det anføres også, at der bør lægges afgørende vægt på den primære omsorgspersons forklaring.

4.3.2.1. Familiestyrelsens bemærkninger

Familiestyrelsen er bekendt med og opmærksom på, at der hos aktørerne på området findes relevant og brugbar viden om håndteringen af de problemstillinger, som findes i forældreansvarssagerne.

4.3.3. Samarbejdschikane

Statsforvaltningerne peger på, at samarbejdschikane kan være vanskeligt at dokumentere, og at en mulighed for at få et forbedret oplysningsgrundlag kunne være at gennemføre egentlige forældre-neundersøgelser eller at få styrket samarbejdet med kommunen. Statsforvaltningerne peger også på, at der kan være behov for at kunne bremse forældremyndigheds- og bopælsager, som rejses igen og igen, jf. pkt. 4.6. nedenfor.

Børns Vilkår mener, at flytning af barnets bopæl får karakter af straf, og at hensynet til barnets bedste iht. § 4 altid bør veje tungest. Børns Vilkår mener derfor, at det er betryggende, at praksis på området synes at pege i den retning. Derudover anbefaler Børns Vilkår, at myndighederne i højere grad forsøger at løse problematikken om samarbejdschikane gennem rådgivning og støtte til forældrene og i nogle tilfælde eventuelt familiebehandling. Børns Vilkår mener generelt, at det bør være muligt at foretage forældre-neundersøgelser til oplysning for sagen, og at dette også vil kunne være et vigtigt redskab i de sager, hvor der er bekymring for andre typer af problembelastninger hos en forælder. Endelig mener Børns Vilkår, at det som led i rådgivningen bør præciseres over for forældrene, at urigtige påstande om den anden forælder generelt vil være strafbart, hvis det i forløbet afdækkes, at der er fremsat urigtige påstande.

Landsforeningen Børn og Samvær mener, at det skal sikres, at samværschikane får konsekvenser, og at der bør ske en opstramning, idet domstolene er for tilbageholdende med at drage konsekvenser af samværschikane. Foreningen anbefaler, at der indføres en bestemmelse, hvoraf det fremgår, at barnets bopæl flyttes til den anden af forældrene, hvis bopælsforælderen uden rimelig grund afskærer samværsforælderen fra samvær, og at barnets bopæl flyttes, medmindre en sådan overførelse af bopælen vil udsætte barnets sjælelige eller legemlige sundhed for skade. Foreningen anfører, at dette

er betinget af, at man sikrer sig, at der er tale om egentlig samværschikane, og at bopælsforælderen vægring ved samvær underkastes en seriøs bedømmelse.

Mandecenteret peger på, at tidsfaktoren er afgørende for, om der kan anvendes sanktionsmuligheder over for samarbejdschikane uden at komme i strid med barnets tarv. Mandecenteret mener derfor, at det skal være tidsfaktoren, der bør prioriteres ved en kommende revision af loven. Konkret foreslår mandecenteret, at der ved samværschikane skal træffes midlertidig afgørelse om samvær inden 4 uger fra modtagelsen af anmodningen herom, og at samværet skal være etableret inden 6 uger. Derudover foreslås det, at det indføres i lovtæksten, at statsforvaltningen ved samværschikane kan indlede en ny sag om forældremyndighed og bopæl, og at statsforvaltningen skal træffe en midlertidig afgørelse om overførsel af forældremyndighed og bopæl, hvis den anden forælder er bedre til at varetage samarbejdet og sikre barnets kontakt med begge forældre. Mandecenteret mener, at det ved en sådan løsning vil kunne undgås, at samarbejdschikane kan betale sig. Mandecenteret bakker endelig op om forslagene i evalueringen om hurtigere inddragelse af de kommunale myndigheder og om udarbejdelse af forældreevneundersøgelser.

Foreningen Far til Støtte for Børn og Forældre anfører, at samværschikane er uden konsekvenser, og ofte betaler sig. Foreningen foreslår, at der indføres mulighed i retsplejeloven for at overføre bopælen ved dokumenteret samværschikane, medmindre det er til alvorlig fare for barnet. Foreningen peger på, at der mangler undersøgelser af, hvordan samværschikane påvirker barnet. Foreningen peger også på, at det formentlig vil have effekt i stigende grad at gøre brug af bopælsskifte og mere eller mindre samvær til forældre, som udviser grov eller gentagen samværschikane mod gældende regler.

Mødrehjælpen peger på, at en indførelse af nøglepersoner i statsforvaltningerne og screeninger til identificering og håndtering af bl.a. voldsproblematikker, jf. pkt. 4.3.2., vil betyde, at langt flere af de sager, hvor der reelt er tale om vold og lign., vil blive behandlet som sådan, og at der dermed vil blive taget højde for problematikken ved fastsættelse af samvær. Mødrehjælpen peger på, at dette formentlig vil resultere i væsentligt færre eksempler på samarbejdschikane, idet samværet i flere tilfælde vil tage højde for det reelle konfliktbillede.

Dansk Psykolog Forening peger på, at bopælsforælderen for let og for ofte udøver selvtægt i situationer, hvor bopælsforælderen ikke vil udlevere barnet til samvær i strid med en afgørelse herom. Foreningen peger på, at dette medvirker til at skærpe konflikter og svækker hensynet til barnet, og anbefaler, at der indføres hensigtsmæssige sanktionsmuligheder over for samværschikane.

Bedsteforældrene imod forældreansvarsloven mener, at samværschikanebegrebet bør fjernes. Bedsteforældrene imod forældreansvarsloven understreger, at loven bør revideres sådan, at den primære omsorgsgiver har ansvaret for barnet, med alt hvad det indebærer, og ikke som nu ansvaret for at opfylde samværsforælderen ret til samvær. Det anføres, at truslen om at få frataget forældremyndigheden over barnet, hvis den primære omsorgsgiver ytrer bekymring om overgreb eller dårlig trivsel ved samvær, reelt forhindrer barnets primære omsorgsperson i at beskytte barnet i sådanne tilfælde.

Center for Familieudvikling mener, at mange varianter af samarbejdschikane kan forebygges, hvis forældrene blev mødt med omsorg og rådgivning tidligt i brudprocessen. Centeret peger på, at dette er endnu et argument for at pege på undervisning som et vigtigt supplement til de eksisterende redskaber.

4.3.3.1. Familiestyrelsens bemærkninger

Det bemærkes, at det af de almindelige bemærkninger til forældreansvarsloven fremgår, at retten i de tilfælde, hvor samværschikane (nu samarbejdschikane) påvises, skal overveje at ændre afgørelsen om barnets bopæl (eller om forældremyndighed) til den anden forælder, hvis denne må anses som bedre egnet til fremover at varetage samarbejdet omkring barnet og sørge for, at kontakten til den anden forælder bliver opretholdt, end den forælder hvor barnet hidtil har haft bopæl.

Der er efter de gældende regler mulighed for at gennemføre forældreevneundersøgelser. Styrelsen er imidlertid opmærksom på, at der i flere af evalueringsbidragene udtrykkes ønske om, at denne mulighed klart fremgår af regelsættet omkring forældreansvarsloven.

4.4. Samvær (deleordninger, transport (det fælles ansvar) og samvær med andre)

4.4.1. Deleordninger

Statsforvaltningerne mener, at der ligger en stor præventiv opgave i at få kommunikeret indholdet og forudsætningerne for fælles forældremyndighed og deleordninger, sådan at der ikke er en antagelse om, at fælles forældremyndighed altid fører til en deleordning. Statsforvaltningerne mener også, at forudsætningerne for deleordninger bør uddybes og yderligere tydeliggøres i forarbejderne til loven. **Advokatrådet** har tillige efterlyst meget klare retningslinjer for, hvornår en deleordning kan opnås.

Børns Vilkår og **Landsforeningen Børn og Samvær** mener ikke, at deleordninger skal kunne fastsættes af myndighederne. **Børns Vilkår** peger på, at samværsretten altid tilrettelægges ud fra det individuelle barns behov. **Landsforeningen Børn og Samvær** mener endvidere, at egentlige deleordninger bør beholdes familier, hvor forældrene bor tæt på hinanden og er ideelle samarbejdspartnere, der ikke har behov for at inddrage myndighederne i en eventuel uenighed.

Mandecenteret peger på, at baggrunden for, at en bopælsforælder ikke ønsker en deleordning kan være økonomisk begrundet, idet en deleordning kan "koste" retten til at modtage børnebidrag.

Foreningen Far til Støtte for Børn og Forældre peger på, at de fleste forældre selv finder løsninger for deres børn. Foreningen mener, at deleordninger er kommet for at blive, da deleordninger bl.a. skaber god kontakt og kvalitetstid med begge forældre. Foreningen mener, at muligheden for at træffe afgørelse om deleordninger bør bevares.

Mødrehjælpen opfordrer til, at man i forbindelse med en lovændring indskærper og skaber rammer for, at rådgivning om og fastsættelse af samvær i langt højere grad tager udgangspunkt i en vurdering af barnets behov og forældrenes samarbejdspotentialer.

Dansk Psykolog Forening mener, at deleordninger kræver et tæt og respektfyldt samarbejde mellem forældrene, for at en sådan ordning kan fungere til bedste for barnet. Foreningen henviser til SFI's rapport om børn i deleordninger og anbefaler, at der ved ændringer i loven lægges vægt på, at der skal være gennemført et meget grundigt undersøgelsesarbejde i de sager, hvor man overvejer at iværksætte deleordninger, herunder især hvis det tænkes iværksat mod den ene forælders ønske.

Bedsteforældrene imod forældreansvarsloven mener ikke, at det skal være muligt for myndighederne at træffe afgørelse om deleordning mod en af forældrenes ønske, da dette kræver udstrakt

samarbejde mellem forældrene. Det anføres, at deleordninger i mange tilfælde tager større hensyn til forældrenes ønsker end til børnenes trivsel.

Center for Familieudvikling hæfter sig ved betragtningerne i SFI's rapport om deleordninger, der tydeligt konkluderer, at deleordninger kun kan fungere hensigtsmæssigt for barnet, hvis forældre-samarbejdet fungerer godt, og de geografiske afstande mellem de to hjem ikke er for store.

4.4.2. Transport

Statsforvaltningerne mener, at udgangspunktet om et fælles ansvar for transporten bør fastholdes, og at der alene bør være én undtagelsesbestemmelse, der kun kan gøres gældende i særlige tilfælde, hvor resultatet ved at følge hovedreglen ellers ville blive åbenbart urimeligt.

Landsforeningen Børn og Samvær er enig i, at det fælles ansvar for transporten er en fornuftig ordning, og at undtagelserne bør begrænses til de allermest påtrængende situationer. Foreningen peger på, at der ikke er hjemmel til, at fogedretten kan eksekvere en ”økonomisk transportafgørelse”, og at denne problemstilling bør løses.

Foreningen Far til Støtte for Børn og Forældre mener, at det fælles ansvar for transporten bør fastholdes, da det er udtryk for ligeværdighed og har en adfærdsregulerende effekt i forhold til forældrenes fælles ansvar. Foreningen mener derudover, at det bør fastholdes, at hvis en forælder fraflytter barnets nærområde, så skal denne forælder stå for det overordnede ansvar for transporten.

Bedsteforældrene imod forældreansvarsloven mener, at samværsforælderen skal afholde alle transportomkostninger i forbindelse med samværet.

4.4.3. Samvær med andre

Statsforvaltningerne, Børns Vilkår, Landsforeningen Børn og Samvær og Foreningen Far til Støtte for Børn og Forældre er enige i, at bestemmelsen om samvær med andre bevares.

Statsforvaltningerne foreslår, at bestemmelsen forenkles, sådan at der også i forhold til andre end forældrene foretages en ”bedst for barnet-vurdering” efter § 4, hvilket **Børns Vilkår** er enig i. Statsforvaltningerne peger på, at tilknytningskravet og bestemmelsens snævre anvendelsesområde kan føre til, at der ikke kan fastsættes samvær med ”en anden”, selv om etableringen eller opretholdelsen af en sådan kontakt vil være bedst for barnet, f.eks. en ”social forælder”.

Børns Vilkår foreslår, at personkredsen udvides, sådan at børn også kan sikres en ret til at bevare forbindelse til personer, som barnet har en nær tilknytning til, f.eks. stedforældre, stedsøskende og en ”med-mor”. Endelig foreslår **Børns Vilkår**, at barnet får mulighed for at anmode om samvær med andre, det har en nær tilknytning til.

Landsforeningen Børn og Samvær peger på, at man skal sikre, at bestemmelsen ikke skal kunne bruges til at omgå samværsafgørelser.

4.4.4. Øvrige bemærkninger

Børns Vilkår peger på, at en af lovens nyskabelser om hyppigt samvær med de helt små børn ikke indgår i evalueringsrapporten. **Børns Vilkår** mener, at der her er en særlig forpligtelse hos myndighederne for at tilbyde råd og vejledning til forældre, som skal samarbejde omkring et spædbarn/det

lille barn. Børns Vilkår mener, at spædbørn og andre små børn er så følsomme over for et højt konfliktniveau, at der skal sikres trygge rammer. Børns Vilkår er derfor af den opfattelse, at det bør vurderes om samvær med spædbørn og helt små børn skal begrænses eller ophæves i en periode, hvis forældrene ikke er i stand til at samarbejde omkring barnet, og især hvis der er et højt konfliktniveau forældrene imellem.

Mødrehjælpen peger også på, at lovens mulighed for samvær med helt små børn ikke indgår i evalueringen og finder dette problematisk. Mødrehjælpen mener, at der i de konfliktfyldte sager skal være mulighed for, som tidligere, i en periode på 4 måneder efter barnets fødsel ikke at fastsætte samvær, for at den vigtige første kontakt mellem mor og barn samt en velfungerende amning kan etableres. Herefter kan samværssagen behandles på lige fod med andre samværssager, hvor barnets tarv – herunder dets alder – naturligvis også tages i betragtning.

Landsforeningen Børn og Samvær mener, at der bør indføres en generel regel om, at samvær kan gennemføres i de nordiske lande, i EU-stater og i øvrigt i lande, der har tilsluttet sig Haagerkonventionen om børnebortførelser. Samtidig foreslår foreningen, at der til gengæld skal være lettere adgang til konkret at begrænse samvær i udlandet. Endelig peger foreningen på, at der er behov for retningslinjer eller regler i relation til barnets pas.

Foreningen Far til Støtte for Børn og Forældre mener, at myndighederne bør sikre samvær straks ved samlivets ophør, og at der bør fastsættes faste regler for barnets ferie, som gælder for begge forældre.

Bedsteforældrene imod forældreansvarsloven peger på, at der ved fastsættelse af samvær skal tages højde for barnets familieforhold. Det nævnes, at det efter længere tids adskillelse ikke bør være muligt for en samværsforælder at bryde ind i barnets etablerede familierammer. Derudover anføres det, at bedsteforældres og stedforældres betydning og indsats i barnets liv bør anerkendes. Endelig foreslås det, at bevisbyrden for, at børnene trives med samvær, bør placeres hos samværsforælderen, og at der ved revisionen af loven bør lægges afgørende vægt på den primære forælders udsagn. Bedsteforældrene imod forældreansvarsloven anbefaler derudover, at fogedretten ikke anvendes til udlevering af børn til samvær, da dette er dokumenteret traumatiserende for børnene.

I forhold til samvær med små børn foreslår Bedsteforældrene imod forældreansvarsloven en ”fuldkommen fredning” af børn op til mindst 1 år og deres mødre, som ikke skal udsættes for procesbelastning.

Center for Familieudvikling understreger, at barnets tarv bør have forrang i forhold til alle andre perspektiver. Centeret anfører, at langt de fleste børn i udgangspunktet har stor glæde af at bevare en tæt og god kontakt til begge sine forældre, men hvis samværet fordrer, at barnet jævnligt skal belastes af transport over lange afstande, er det psykologisk set behæftet med stor risiko at postulere, at dette er for barnets bedste, især hvis der er tale om små børn. Centeret mener, at der i anledningen af lovrevisionen må indgå overvejelser om, hvor meget et barn kan magte, og hvor omstillingsparate vi som samfund kan kræve, at de er.

4.4.4.1. Familiestyrelsens bemærkninger

Det fremgår af lovens forarbejder, at det er en forudsætning ved behandlingen af sager om små børns samvær, at der inddrages en børnesagkyndig, idet de børnesagkyndige kan medvirke til at give forældrene en forståelse for barnets situation. Det fremgår samtidig, at der i forbindelse med stillingtagen til små børns samvær skal ske en afvejning af barnets behov for tryghed og stabilitet over for

hensynet til, at barnet tidligt kan opnå en tæt tilknytning til samværsforælderen, og at denne afvejning kan kvalificeres væsentligt ved inddragelsen af den børnesagkyndige.

I forbindelse med vedtagelsen af forældreansvarsloven blev retsplejelovens regler om tvangsfuldbyrdelse ændret, sådan at der ved anvendelse af umiddelbar magt i forbindelse med tvangsfuldbyrdelse skal deltage en børnesagkyndig og en repræsentant for kommunen til at varetage barnets interesser, da sådanne fagedforretninger ifølge forarbejderne anses for traumatiserende for barnet.

4.5. Retternes kompetence i forældreansvarssager

Statsforvaltningerne peger overordnet på, at intentionerne med strukturreformen om én indgang og en samlet og samtidig behandling af sagerne, må fastholdes. På baggrund af de indhøstede erfaringer med lovens virke finder statsforvaltningerne det mest hensigtsmæssigt, at samværsager ikke længe skal kunne indbringes for domstolene, men alene behandles af statsforvaltningerne i det administrative system.

For at fastholde strukturreformens hovedsynspunkt om én samlet indgang mener statsforvaltningerne, at forældremyndigheds- og bopælsager også bør flyttes til statsforvaltningerne. Statsforvaltningerne peger i den forbindelse bl.a. på, at dette vil skabe større gennemsigtighed for borgerne, bedre forhandlings- og forligsmuligheder, bedre løsninger for barnet, og at den samlede sagsbehandlingstid må forventes at kunne forkortes betydeligt. Statsforvaltningerne peger på, at der ved en eventuel gennemførelse af et enstrengt system skal tages stilling til, om en afgørelse om forældremyndighed eller bopæl skal kunne påklages til Familiestyrelsen eller indbringes direkte for retten.

Foreningen af statsforvaltningsjurister bemærker supplerende, at dette vil medføre en forenkling og hurtigere og smidigere sagsbehandling, et kvalitetsløft ved at give større mulighed for tværfaglig rådgivning og konfliktmægling, en aflastning af domstolene samt en besparelse for samfundet.

Den Danske Dommerforening og Præsidenten for Vestre Landsret tilslutter sig, at samværsager efter deres karakter bedst behandles og afgøres i det administrative system og ikke i domstolssystemet. **Præsidenten for Østre Landsret** oplyser, at Østre Landsret kan henholde sig hertil.

Danske FAMILIEadvokater og Danske Advokater bemærker, at der særligt med hensyn til samværsagerne, herunder sager om overvåget samvær, indgår en flerhed af hensyn. Danske FAMILIEadvokater og Danske Advokater er dog enige i, at der særligt i sager om overvåget samvær i praksis er en række problemstillinger, som gør, at det kan overvejes, om det fremover er hensigtsmæssigt, at afgørelsen heraf henhører under domstolene. I tilknytning hertil bemærkes det, at et hensyn er, at det i de særligt konfliktfyldte sager er hensigtsmæssigt, at der kan tages stilling til både bopæl og overvåget samvær i én afgørelse. Omvendt bemærkes det, at man kunne forestille sig en kompetencefordeling, der går ud på, at retten tager stilling til selve retten til overvåget samvær, hvorefter statsforvaltningen tager stilling til omfanget heraf.

I forhold til sager efter forældreansvarsloven generelt og spørgsmålet om en eventuel ændring af kompetenceforholdene generelt set peger Danske FAMILIEadvokater og Danske Advokater på, at dette er af helt grundlæggende og principiel karakter og rejser en række spørgsmål, herunder af retssikkerhedsmæssig karakter. Danske FAMILIEadvokater og Danske Advokater mener derfor, at der i givet fald bør gennemføres et større, selvstændigt analysearbejde af dette og de hensyn, der indgår, med inddragelse af centrale aktører. På det foreliggende grundlag mener Danske FAMILIEadvokater og Danske Advokater, at en række hensyn navnlig af retssikkerhedsmæssig karakter taler afgørende imod, at statsforvaltningerne fremover skulle afgøre forældreansvarssager generelt. Der peges på, at domstolene traditionelt set har truffet afgørelse i egentlige tvistsager, hvor særlige retssikkerhedsmæssige betragtninger i forhold til parterne og sagernes karakter har begrundet dette. Der peges på,

at der kan være tale om komplekse sager med et højt konfliktniveau, som kræver en grundig sagsbehandling, herunder med den fornødne tid til at afhøre parterne og for at føre bevis. Det bemærkes, at det både handler om forældrenes og børnenes retssikkerhed, herunder at børnenes fysiske sikkerhed og mentale helse sikres bedst muligt. Der peges også på muligheden for og vigtigheden af, at der beskikkes en advokat. Danske FAMILIEadvokater og Danske Advokater bemærker endelig, at det i visse sager endda kunne være hensigtsmæssigt at overføre sagerne til retterne på et tidligere tidspunkt, end det sker i dag, f.eks. hvis der er tale om sager med internationale aspekter eller sager med alvorlige beskyldninger om overgreb på barnet. **Advokatrådet** har peget på, at der kan være samværssager, som på grund af deres kompleksitet bør kunne henvises fra domstolsbehandling til behandling i statsforvaltningerne.

Landsforeningen Børn og Samvær mener, at sager om forældremyndighed og bopæl fortsat bør afgøres af domstolene som i dag, men at samværsspørgsmål bør behandles i statsforvaltningen alene. Foreningen anfører, at statsforvaltningerne og Familiestyrelsen ikke er gearede til at håndtere en egentlig retsproces.

Mandecenteret kan af retssikkerhedsmæssige hensyn ikke umiddelbart anbefale, at domstolene afskæres fra at træffe endelige afgørelser om forældremyndighed, bopæl og (under visse omstændigheder) samvær. Mandecenteret henviser til adgangen for forældre og vidner til at afgive forklaring under strafansvar i retssager.

Foreningen Far til Støtte for Børn og Forældre mener, at der vil kunne skabes et bedre, hurtigere og billigere system ved, at give statsforvaltningerne kompetencen til at træffe afgørelser om forældremyndighed, bopæl og samvær. Foreningen påpeger, at dette forudsætter, at statsforvaltningerne modtager flere ressourcer, giver bedre rådgivning af forældre i forskellige rådgivningsspor, laver formel kvalitetssikring og sikrer efteruddannelse af sagsbehandlere i hele landet, så afgørelser alene baseres på forældreevne. Foreningen peger på, at forældre i dag ikke forstår det administrative system med de mange indgangsvinkler, og at man på ingen måde kender eller bliver rådgivet om den jura, som ligger bag anmodninger og afgørelser. Foreningen oplever også, at domstolene bliver overbebyrdet med sager.

4.6. Adgangen til at rejse nye sager om forældremyndighed (og bopæl)

Statsforvaltningerne peger på, at der navnlig af hensyn til barnet kan være behov for at kunne bremse forældremyndigheds- og bopælssager, som rejses igen og igen. Statsforvaltningerne foreslår, at det både i forhold til § 11, § 14 og/eller § 17 overvejes at indføre en hjemmel for statsforvaltningen (domstolene) svarende til afvisningsbestemmelsen i forældreansvarslovens § 39 om samvær, således at nye sager mellem de samme parter kan afvises, hvis forholdene ikke har ændret sig væsentligt, herunder hvis forældremyndigheds- eller bopælssagen reelt alene drejer sig om samvær. Statsforvaltningerne peger i øvrigt på, at der kan være behov for at præcisere bestemmelsen yderligere eller i lovforarbejderne at uddybe ”barnets bedste” i forhold til muligheden for at afvise realitetsbehandling.

Den Danske Dommerforening og **Præsidenten for Vestre Landsret** tilslutter sig, at der navnlig af hensyn til de implicerede børn kan være et behov for – under behørig hensyntagen til parternes retssikkerhed – at begrænse den fri adgang til gentagne gange at indbringe tvister om forældremyndighed og bopæl om de samme børn for domstolene. Det anbefales i den forbindelse, at der skabes hjemmel for domstolene til på skriftligt grundlag at afvise en sag, hvis der ikke foreligger væsentligt forandrede forhold. **Præsidenten for Østre Landsret** oplyser, at Østre Landsret kan henholde sig hertil.

Børns Vilkår henstiller til, at der til en afvisningsbestemmelse bør være en undtagelsesregel, som kan begrundes i en vurdering af barnets bedste § 4.

Børnerådet mener, at der bør skabes mulighed for at dæmme op for gentagne ansøgninger om forældremyndighed og barnets bopæl, sådan at en ansøgning om genoptagelse kan afvises, hvis der ikke foreligger væsentligt forandrede forhold, eller en ændring i øvrigt ikke vurderes at være bedst for barnet. Børnerådet henviser til, at ustandselige høringer af barnet er særdeles skadelige for barnet og i konflikt med princippet om barnets bedste, som formuleret i lovens § 4 (og FN's Børnekonventions art. 3). Børnerådet mener derfor, at der bør indføres en karensperiode i sager om både bopæl, samvær og forældremyndighed, så evigt verserende sager undgås. Børnerådet påpeger dog, at inddragelse af børn i skilsmisssager samlet set imidlertid ikke bør indskrænkes unødigt, og at det derfor skal sikres, at en karensperiode ikke begrænser barnets mulighed for at komme til orde i sin sag – herunder eventuelt at formulere et ønske om at få sagen genoptaget.

Landsforeningen Børn og Samvær er enig med statsforvaltningerne i, at det skærpede ændringskriterium i § 39 bør udvides til at gælde alle afgørelser om forældremyndighed, bopæl og samvær, og at dette kan sikre, at barnet ikke udsættes for gentagne unødige processer. Foreningen peger på, at det også kan overvejes, om en part i visse situationer vil kunne pålægges at betale omkostninger under sag nummer to.

Foreningen Far til Støtte for Børn og Forældre mener, at der med fordel kunne indføres mulighed for at afvise sager ved domstolene, hvis der ikke foreligger væsentligt forandrede forhold siden sidste afgørelse. Foreningen mener dog, at de virkelige årsager til ”skalerede” sager skal findes i praktiseringen af lovgivningen.

Mødrehjælpen peger på, at det er meget skadeligt for børnene, at konflikterne fastholdes – og ofte eskaleres – når sagerne genoptages. Mødrehjælpen mener derfor, at der skal langt mere tungtvejende årsager til at genoptage en sag, samt at der skal indføres en karensperiode, inden for hvilken en sag ikke kan genoptages, medmindre barnet ønsker det.

Dansk Psykolog Forening peger på, at det vil være i overensstemmelse med varetagelsen af barnets tarv, hvis man overvejer, hvordan man kan begrænse adgangen til at føre disse sager ved domstolene.

Advokatrådet tilslutter sig overvejelserne om adgangen til at afvise en forældremyndighedssag ud fra betragtninger om, at der ikke foreligger væsentligt forandrede forhold, som kan begrunde, at sagen rejses på ny. En sådan afgørelse bør ifølge rådet kunne påklages.

Bedsteforældrene imod forældreansvarsloven mener, at sager som parterne betragter som højkonfliktfyldte, bør kunne udskilles fra første henvendelse til statsforvaltningen, således at der sikres en hurtig afgørelse med fokus på, at barnet gives ro og stabile rammer. Der peges også på, at revisionen af loven bør tage meget mere højde for procesbelastningens konsekvenser, både over for familierne og set i et samfundsmæssigt perspektiv, og at muligheden for at føre alle disse sager i mange tilfælde også fremmer en stalkinglignende adfærd hos den ene part, som på den måde kan passe modparten op ved alle møder og retsmøder, og det giver også en udvidet indsigt i modpartens privatliv. Bedsteforældrene imod forældreansvarsloven frygter, at en karantæneordning under den nuværende lovgivningen vil forværre situationen for mange familier, hvorfor en sådan løsning ikke anbefales.

4.6.1. Familiestyrelsens bemærkninger

Det er efter Familiestyrelsens opfattelse ikke muligt at indføre en karenperiode, hvorved forstås en periode hvor parterne er absolut afskåret fra at indgive en fornyet ansøgning om forældremyndighed og barnets bopæl i en nærmere fastsat tidsmæssig periode. Dette skyldes, at det er lovens grundprincip, at alle afgørelser skal træffes efter, hvad der er bedst for barnet, hvilket bygger på en aktuel vurdering af det enkelte barns forhold. Det er derfor styrelsens opfattelse, at en bestemmelse, som skal skærme bopælsforælderen og dermed barnet mod gentagne ansøgninger, skal opbygges sådan, at det er muligt at få en ansøgning behandlet, hvis barnets forhold har ændret sig væsentligt.

4.7. Uhensigtsmæssigheder i loven af mere teknisk karakter

Statsforvaltningerne tilslutter sig, at bestemmelsen i § 23 om orienteringsretten nøjere overvejes, særligt i forhold til muligheden for at deltage i sociale arrangementer.

Ministeriet for Børn og Undervisning tilslutter sig det i evalueringsrapporten anførte om overvejelserne i forhold til orienteringsretten i lovens § 23.

Landsorganisationen af Kvindekrisecentre (LOKK) peger på, at der er behov for viden om, at der i lovens § 23, stk. 4, er en klar og tydelig undtagelsesregel om, at orientering om barnet ikke kan ske i den periode statsforvaltningen har fået meddelelse om, at en voldsudsat forælder faktisk er indvisiteret på et krisecenter.

Bedsteforældrene imod forældreansvarsloven mener, at retten til orientering i § 23 for den forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, skal bortfalde. Der peges bl.a. på, at det kun er i ganske særlige tilfælde, at der ikke dømmes til fælles forældremyndighed, og at det virker besynderligt, at samværsforælderen skal have adgang til stort set alle personlige oplysninger om barnet og forældremyndighedsindehaveren. Endelig anføres det, at orienteringsretten kan ansøre til en stalkinglignende adfærd.

5. Øvrige bemærkninger

Børns Vilkår og Mødrehjælpen mener ikke, at børn skal kunne hentes af fogeden i forbindelse med tvangsfuldbyrdelse af en afgørelse om forældremyndighed, bopæl eller samvær. Børns Vilkår foreslår derfor, at afsnittet om anvendelse af ”umiddelbar magt” fjernes fra retsplejelovens § 536. Mødrehjælpen foreslår, at der i stedet for fogedafhentninger skal udvikles en procedure, hvor de sociale myndigheder inddrages i sådanne sager med henblik på at afdække årsagerne til tilbageholdelsen og forsøge at skabe dialog med den pågældende forælder, og at det – hvis det alligevel kommer så vidt, at barnet skal afhentes – ikke er fogeden og politiet, men derimod personer med specialiserede kompetencer i forhold til børn, som kan gøre afhentningen så skånsom som mulig.

Endelig mener Børns Vilkår, at der bør ske en opkvalificering af de professionelle omkring barnet. Børns Vilkår mener, at dette bør ske via et børnefagligt uddannelsesløft af socialrådgivere, pædagoger og lærere med fokus på skilsmissebørn, både på grunduddannelser og efteruddannelser, og at alle skoler og institutioner skal udarbejde handleplaner, som både har fokus på den akutte handling i forhold til skilsmissebarnet, og på hvordan man kan indrette praksis og rutiner, så disse også tilgodeser børn med to hjem.

Børnerådet anbefaler, at forældreansvarslovens virkninger og konsekvenser for børn i skilsmisser fortsat overvåges tæt. Børnerådet mener, at en eventuel revision bør omfatte en bestemmelse om, at der sker en opfølgning på og evaluering af lovens anvendelse og implementering.

Danske FAMILIEadvokater og Danske Advokater mener, at der er en række problemstillinger i forhold til statsforvaltningernes sagsbehandling, der bør være fokus på i den kommende tid. Der peges på, at dette gælder i forhold til en mere hensigtsmæssig indretning af statsforvaltningernes bygninger og i forhold til kvaliteten af sagsbehandlingen, herunder medarbejdernes uddannelse, f.eks. i mødeledelse, håndtering af skiftet fra mægler til beslutningstager under det samme møde, respekt for konfliktens anatomi m.v.

Danske FAMILIEadvokater og Danske Advokater mener også, at det er centralt, at der i højkonfliktfyldte samværssager beskikkes en advokat for hver part til at rådgive og bistå parten. Der henvises til det projekt, som er gennemført med støtte fra Egmont Fonden om samværssager og betydningen af advokatbistand i disse sager. Danske FAMILIEadvokater og Danske Advokater mener, at det bør overvejes at give parterne mulighed for advokatbistand i forbindelse med statsforvaltningens behandling af forældreansvarssagen. Det er Danske FAMILIEadvokaters og Danske Advokaters klare opfattelse, at advokatens bistand, støtte og rådgivning kan være et meget værdifuldt og konstruktivt bidrag til at forbedre hele sagsforløbet og parternes forståelse og accept af processen i en konfliktsituation, som er af stor belastning for de involverede parter, herunder børnene.

Danske FAMILIEadvokater og Danske Advokater peger endelig på, at der er behov for at se nærmere på, om de gældende regler om fri proces er tilstrækkeligt afbalancerede, og om der er behov for at lempe kriterierne for at få fri proces. Der peges også på, at det bør overvejes at tilføje ”barnets bopæl” eksplicit i retsplejelovens § 596, stk. 2, idet nogle fogedretter i dag afviser begæringer om umiddelbare fogedforretninger, hvis bopælsforælderen ikke støtter ret på en skriftlig aftale med fuldbyrdelsesklausul eller afgørelse.

Landsforeningen Børn og Samvær mener, at spørgsmålet om samboende forældres økonomi bør undersøges med henblik på tilpasninger.

Mandecenteret peger på, at der er behov for, at statsforvaltningerne i behandlingen af sager bliver opmærksomme på, at mænd og kvinder har forskellige måder at kommunikere på. Mandecenteret peger i den forbindelse på, at langt hovedparten af de juridiske sagsbehandlere og børnesagkyndige rådgivere i statsforvaltningerne er kvinder. Mandecenteret peger på, at kønsforskelle kan være væsentlige i sagsbehandlingen.

Foreningen Far til Støtte for Børn og Forældre mener, at offentlige myndigheder udøver forskelsbehandling, og at dette ikke er i overensstemmelse med ligestillingsloven. Foreningen mener ikke, at afgørelserne i statsforvaltningerne, Familiestyrelsen og domstolene baseres på forældreevne, sundhed, ærlighed, samarbejde og ansvarlighed. Foreningen kommer derudover med en række konkrete forslag i forhold til barnets NEM konto, barsel, faderskab, advokaternes rolle og belønningsstrukturer, tilvejebringelse af statistisk materiale fra Familiestyrelsen, forskning og brugerevalueringer.

Center for Familieudvikling foreslår, at der kontinuerligt afsættes midler til fokuseret forskning i hvordan man fremadrettet kan forebygge negative psykosociale konsekvenser af familiebrud for både børn og voksne i Danmark.

5.1. Familiestyrelsens bemærkninger

For så vidt angår anvendelsen af umiddelbar magt i forbindelse med tvangsfuldbyrdelse henvises til bemærkningerne i punkt 4.4.4.1.